

Aksept av risiko

Særlig om yrkesrisiko knyttet til ansatte idrettsutøvere og polititjenestemenn.

Kandidatnummer: 332

Veileder: Asbjørn Kjønsstad

Leveringsfrist: 27. november 2006

Til sammen 17.891 ord

27.11.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av tema og problemstilling	1
1.2	Generelt om erstatning – ansvarsgrunnlag	3
1.3	Skadelidtes forhold – generelt om aksept av risiko	4
1.4	Skadelidtes forhold – medvirkning og samtykke	8
1.4.1	Samtykke	8
1.4.2	Medvirkning	9
1.5	Rettskilder	10
1.5.1	Lovgivning	10
1.5.2	Lovforarbeider	11
1.5.3	Rettspraksis	11
1.5.4	Trygderettens kjennelser	12
1.5.5	Reelle hensyn og juridisk teori	13
<u>2</u>	<u>LOVFESTET OBJEKTIVT ANSVAR – OM AKSEPT AV YRKESRISIKO</u>	<u>14</u>
2.1	Innledning	14
2.2	Historikk – eldre rettspraksis og teori	14
2.3	Avgrensinger	17
2.4	Nærmere om forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven	20
2.5	Generelt om aksept av yrkesrisiko og lovens vilkår om arbeidsulykke	22
2.6	Yrkesrisiko for profesjonelle idrettsutøvere	25
2.6.1	Innledning	25
2.6.2	Håndballspiller	26

2.6.3	Fotballspiller	26
2.6.4	Lovens ordlyd	29
2.6.5	Lovforarbeider	30
2.6.6	Høyesteretts praksis	30
2.6.7	Underrettspraksis	32
2.6.8	Reelle hensyn	33
2.6.9	Konklusjon	34
2.7	Yrkesrisiko for polititjenestemenn	36
2.7.1	Innledning	36
2.7.2	Trygderettspraksis	36
2.7.3	Konklusjon	38
2.8	Innholdet i læren om aksept av yrkesrisiko	41
2.9	Svensk og dansk rett	41
2.10	Selvstendig næringsdrivende	43
2.11	Nærmere om skillet mellom yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven	44
2.12	Avsluttende drøftelse og oppsummering	48
<u>3</u>	<u>UTØVERERKLÆRING</u>	<u>52</u>
<u>4</u>	<u>AKSEPT AV RISIKO VED ANSVAR PÅ SUBJEKTIVT GRUNNLAG - CULPA</u>	<u>55</u>
4.1	Innledning	55
4.2	Aksept av risiko på idrettens område - culpaansvaret	56
4.3	Avsluttende drøftelse	62
<u>5</u>	<u>AKSEPT AV RISIKO VED ULOVFESTET OBJEKTIVT ANSVAR</u>	<u>64</u>
<u>6</u>	<u>AVSLUTTENDE DRØFTELSE</u>	<u>66</u>

7   LITTERATURLISTE 69

---

8   VEDLEGG A

---

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling¹

Risiko innebærer et ansvar for at en ting eller en person blir utsatt for tilfeldig skade.² Hvor risikoen for tilfeldig skade skal plasseres er et sentralt spørsmål innen flere rettsområder.

Spørsmålsstillingen for denne oppgaven er om rettssubjektene selv kan velge å akseptere en slik risiko, enten ved et konkret samtykke eller ved konkludent adferd. Læren om *aksept av risiko* vil danne utgangspunktet for oppgaven og vurderingen av hvem som skal bære tapet.

Etter læren om aksept av risiko kan den som frivillig har utsatt seg for eller innlatt seg med en risiko, tape *hele* sitt erstatningskrav, i motsetning til *medvirkning* hvor erstatningen kan reduseres skjønnsmessig.

En ny undersøkelse fra Norges Handelshøyskole viser at risiko og uforutsigbarhet er det norske ledere frykter aller mest.³ Risikobetraktninger er derfor en sentral del av beslutningsgrunnlaget for ledere i både offentlig og privat sektor. Undersøkelsen gjelder i første rekke *økonomiske* risikobetraktninger. Den understreker likevel aktualiteten av *rettslige* risikovurderinger i samfunnet; et rettslig erstatningsansvar kan føre til store økonomiske utbetalinger.

---

¹ Advokat Terje Scavenius og advokat Svein Sjøgren har lest utkastet til denne oppgaven. Jeg takker for gode råd.

² Jon Gisle, Jusleksikon 1999

³ Undersøkelse fra Norges Handelshøyskole – Symposiet 2007.

Fremstillingen tar i første rekke sikte på å klargjøre spørsmålet om aksept av risiko på *idrettens* område og for polititjenestemenn.

Problemstillingene knyttet til aksept av risiko kan vurderes forskjellig under de ulike erstatningsrettslige ansvarsgrunnlagene. Oppgaven er derfor inndelt etter ansvarsgrunnlag.

Tyngden i oppgaven er del 2 om *lovfestet objektivt ansvar*, hvor jeg vil behandle spørsmålet om aksept av *yrkesrisiko*. Det vil under utøvelse av de fleste yrker være risikomomenter, men i noen yrker vil risikoen for skade være en mer naturlig og fremtredende del av hverdagen. Spørsmålet som skal drøftes er om ansatte i risikoutsatte yrker kan sies å ha akseptert en *merrisiko*, med den konsekvens at erstatningen bortfaller dersom risikoen materialiserer seg. Jeg vil under dette punkt behandle yrker som profesjonelle idrettsutøvere, polititjenestemenn og selvstendig næringsdrivende.

I del 3 vil jeg behandle et eksempel på samtykke til risiko i en utøvererklæring fra det internasjonale skiforbundet.

I del 4 behandles aksept av risiko på *subjektivt* grunnlag innen idretten (*culpa*-ansvaret). Spørsmålet er om skadelidte kan sies å ha akseptert en risiko ved å delta i sport og fritidsaktiviteter. Dersom rettspraksis legger til grunn en mild culpanorm, innebærer dette at det skal mye til før skadevolder blir ansvarlig. Konsekvensen av dette er at skadelidte selv må bære det økonomiske tapet som skaden medfører.

Tilslutt drøftes aksept av risiko på *ulovfestet* objektivt ansvar i del 5, med særlig henblikk på sport og fritidskader.

Jeg vil imidlertid først foreta noen innledende og *generelle* drøftelser om erstatning i pkt. 1.2 og aksept av risiko i pkt. 1.3. Sentrale begreper blir her avklart og vil utgjøre det rettslige grunnlaget som oppgaven bygger på. Videre under pkt. 1.5 vil jeg redegjøre generelt for de rettskildene som reiser særlige spørsmål i forbindelse med oppgaven.

1.2 Generelt om erstatning – ansvarsgrunnlag

For å plassere læren om aksept av risiko i det juridiske landskapet, skal jeg kort redegjøre for generell erstatningsrett med relevant tilknytning til problemstillingene i oppgaven.

Etter norsk rett må tre grunnvilkår være oppfylt for at en person eller selskap skal kunne tilkjennes erstatning. Det må foreligge et økonomisk tap, et ansvarsgrunnlag og en påregnelig årsakssammenheng. Jeg forutsetter i den videre drøftelsen at vilkårene om økonomisk tap og påregnelig årsakssammenheng er oppfylt. Av interesse for oppgaven er ansvarsgrunnlaget.

I norsk rett foreligger det hovedsakelig to typer ansvarsgrunnlag; culpa og objektivt ansvar. Culpa er hovedregelen i norsk erstatningsrett. Det er et ansvar på *subjektivt* grunnlag og betinger *skyld* fra skadevolders side; den som ved forsett eller uaktsomhet er skyld i at en annen påføres skade, er pliktig til å erstatte skadelidtes økonomiske tap. Det er avviket fra den forsvarlige handlemåte som betinger ansvar.

Objektivt ansvar er et erstatningsansvar uten hensyn til om den erstatningsansvarlige har utvist skyld. Ansvarer inntreer selv om det ikke er noe å bebreide skadevolder. Et objektivt ansvar kan enten følge av *lov* eller av det *ulovfestede* objektive ansvaret.

Som eksempel på lovfestet objektivt ansvar er bilansvarsloven av 3. februar 1961 § 4. Her har skadelidte krav på erstatning fra forsikringsselskapet for skade voldt av motorvogn, selv om ingen har skyld i skaden.

Spørsmålet om risikoplassering er mer fremtredene ved ansvar på objektiv grunnlag. Forutsatt at vilkårene for culpa er oppfylt, er risikoen for skaden som *utgangspunkt* lagt på *skadevolderen*, hvilket fremstår som en rimelig risikofordelig. For ansvar på objektiv grunnlag er det sentrale spørsmål; hvem er nærmest til å bære risikoen for de skader som oppstår? Det er ikke nødvendigvis skadevolderen. Risikoen kan etter en nærmere vurdering pålegges *skadelidte*. Spørsmålet kan komme opp både for lovgiver, og for domstolene i en

konkret sak. Ved avgjørelsen legges det vekt på risikoavveininger, pulverings- og forskringshensyn samt rimelighetshensyn, og det kan medføre at skadelidte selv må bære risikoen og dermed ansvaret for lidt økonomiske tap.

Det skilles i utgangspunktet mellom erstatningsansvar *i* kontraktsforhold og erstatningsansvar *utenfor* kontraktsforhold, også kalt deliktansvaret. Skillet trekkes mellom de tilfellene der erstatningsansvaret springer ut av en kontrakt eller avtale mellom skadevolder og skadelidte, og de tilfelle hvor skaden rammer en person uten et kontraktsrettslig forhold til skadevolderen. Det kan få ulike rettslige konsekvenser.

Skillet er i enkelte tilfeller flytende. Et eksempel er yrkesskadeansvaret. Dette er et erstatningsrettslig område i grenselandet mellom erstatning *i* og *utenfor* kontaktsforhold.⁴ Rettsvirkningene av en arbeidsavtale blir normalt behandlet i arbeidsretten, men personskadene som oppstår i arbeidslivet har i første rekke funnet sin plass i erstatningsretten. Det er imidlertid viktig å være klar over at reglenes *innhold* er det avgjørende, ikke om forholdet er regulert i en avtale mellom partene eller ikke.

1.3 Skadelidtes forhold – generelt om aksept av risiko

Prinsippet om bortfall av erstatningsansvar som følge av aksept av risiko er ikke etablert av Stortinget gjennom lov. Det har over tid dannet seg uskrevne regler som er utviklet gjennom et samspill mellom juridisk teori og rettspraksis.⁵ På slutten av 1800-tallet ble skadelidtes forhold under culpareglen vurdert etter det romerrettslige prinsippet om *compensatio culpa* – culpakompensasjon.⁶ Skadevolderens og skadelidtes skyld ble veid

---

⁴ Lødrup (2005) s. 38

⁵ NOU 1988: 6 s. 26

⁶ Asbjørn Kjønstad, Aksept av risiko – om etablering og bortfall av en rettslig figur i norsk erstatningsrett, Festskrift til Peter Lødrup, Gyldendal 2002 s. 377-403. Også trykt i Asbjørn Kjønstad, Erstatningsretten i utvikling, Oslo 2003, s. 503.

opp mot hverandre. Resultatet kunne medføre at skadelidte ble stående helt uten erstatning, ettersom skadevolders ansvarsgrunnlag falt bort i sin helhet.

Med staffelovens ikrafttredelseslov av 22. mai nr. 11 1902 § 25, ble *fordelingsprinsippet* innført i norsk rett.⁷ Til forskjell fra regelen om culpapakompensasjon, kunne domstolene komme frem til et delt eller proratarisk ansvar.⁸

På midten av 1900-tallet ble en ny variant av regelen om culpapakompensasjon innført: læren om aksept av risiko. Peter Lødrup befestet denne læren i sitt foredrag om skadelidtes stilling i de tilfelle hvor han frivillig har utsatt seg for en risiko.⁹

Ved deltakelse i *sport og andre fritidsaktiviteter* ble læren om aksept av risiko inspirert av ny erstatningsrettslige teori fra våre naboland, særlig Bertil Bengtsson og Anders Agell.¹⁰

I de tilfelle skadelidte frivillig hadde utsatt seg for eller innlatt seg med en risiko, påpeker Kristen Andersen at det kunne medføre at skadevolderens opptreden ikke kunne betegnes som culpøst.¹¹

Slik læren om aksept av risiko har utviklet seg i norsk rett, foreligger det et hypotetisk element ved aksepten. I stedet for å avgi en erklæring eller samtykke der ansvaret uttrykkelig fraskrives på forhånd, utledes den samme rettsvirkningen *i ettertid* på grunnlag

---

⁷ Asbjørn Kjønstad, Skadelidtes medvirkning – om rettsteori, solidaritet og velferdstenkning i norsk erstatningsrett, i Festskrift til Carsten Smith, Oslo 2002, s. 485-504, på s. 488. Også trykt i Asbjørn Kjønstad, Erstatningsretten i utvikling, Oslo 2003, s. 449.

⁸ Fredrik Stang, Skade voldt av flere, Kristina 1918

⁹ Peter Lødrup, Skadelidtes stilling hvor han frivillig har utsett seg for en risiko, Norsk forsikringsjuridisk forenings publikasjoner nr. 50 (1964).

¹⁰ Bertil Bengtson, Skadestånd vid sport, lek och sällskapsliv, Stockholm 1962; og Anders Agell, Samtycke och risikotagande, Stockholm 1962.

¹¹ Kristen Andersen, Culpanormen og skadelidtes forhold, Tidskrift for rettsvitenskap 1963 side 126-134.

av en vurdering av skadelidtes *handlemåte*. I eldre teori uttalte Stang: ”Har man frivillig i egen interesse undergitt seg den fare, som medfører ansvar uten rettsbrudd, er man visselig uten erstatningskrav...”¹² Etter læren om aksept av risiko kan den som frivillig har utsatt seg for eller innlatt seg med en risiko, tape hele sitt erstatningskrav.

Ved plassering av ansvar på objektivt grunnlag, legges det vekt på hvilke risikoelementer som har oppstått, og hvem som er den nærmeste til å bære tapet dersom risikoen materialiserer seg i en skade. Når skadelidte er kjent med de risikofaktorer som begrunner det objektive ansvaret, og likevel utsetter seg for dem, er den legislative begrunnelsen for ansvaret ikke lenger tilstede.¹³ I dette ligger det et vilkår om at skadelidte gjennom *handlingen* har gjort et *bevisst* valg.¹⁴

Et eksempel på objektivt ansvar er bilansvarsloven. Etter § 10 først ledd annet punktum har ikke en skadet passasjer krav på erstatning fra forsikringsselskapet hvor han ”av fri vilje har teke plass i motorvogna som gjorde skaden endå skadelideren visste at ho ikke var trygda.”

Skadelidte vernes med andre ord ikke av det objektive ansvaret når han ved sin *handlemåte* må sies å ha akseptert den risiko som begrunner ansvaret. Skadelidte har indirekte eller ved konkludent adferd samtykket til skadeforvoldelsen eller risikopåføringen.

Innholdet av begrepet aksept av risiko er noe uklart, og har av den grunn vært utsatt for kritikk i den juridiske teori. Mest kritisk er Asbjørn Kjønstad i sin artikkel ”Aksept av risiko – om etablering og bortfall av en rettslig figur i norsk erstatningsrett”¹⁵

---

¹² Fredrik Stang, Erstatningsansvar, Christiania 1919

¹³ Lødrup (2005) s. 242

¹⁴ Nygaard (2000) s. 299

¹⁵ Festskrift til Peter Lødrup, Gyldendal 2002, s. 377- 403

Ordet ”aksept” leder tanken mot et uttrykkelig og konkret samtykke, slik avtaleloven regulerer tilbud og aksept. Praksis har vist at det ikke er nødvendig med en streng avtalerettslig fortolkning. En viljeserklæring eller et dispositivt utsagn er ikke nødvendig. Begrepet er brukt som en språklig etikett på en juridisk konstruksjon, hvor en person er blitt utsatt for en fare, en risiko, og rettsordenen *i ettertid* har forutsatt at skadelidte har akseptert denne risikoen. I svensk rett benyttes uttrykket ”risikotagende”. I norsk rett benyttes også terminologien ”egenrisiko”¹⁶ og ”solidarisering med faren”¹⁷.

Begrepet ”aksept av risiko” benyttes på flere rettsområder. Et eksempel er forsikringsretten. Forsikringsinstituttets kjerne er basert på aksept av risiko. Det eksisterer ingen legaldefinisjon av forsikring, men det sentrale er at forsikringsselskapet, påtar seg å dekke en fremtidig og uventet forpliktelse for forsikringstakeren. Den økonomiske risikoen overføres fra forsikringstakeren til forsikringsselskapet. Selskapet aksepterer dermed risikoen for det uventede, mot en betaling kalt premie.

Strafferetten kan også belyse sider av problemstillingen. Johs. *Andenæs* skriver om nødverge:

”Om jeg greier og tirre en mann til han mister besinnelsen og går løs på meg, har jeg likevel nødvergerett, men at jeg selv er skyld i situasjonen har betydning både for spørsmålet om erstatning (skadeserstl. § 1- 4) og hvor langt jeg har rett til å gå i forsvar.”¹⁸

Skadelidte tok her en risiko som fikk betydning for hans etterfølgende rettsstilling. Denne avstikkeren til strafferetten viser at skadelidtes rolle også her kan få betydning. Det belyser at risikovurderinger er en latent del innen flere rettsområder.

---

¹⁶ Nygaard (2000) s. 295

¹⁷ Kjønstad (2003) s. 456

¹⁸ Johs. Andenæs, *Alminnelig strafferett*, Universitetsforlaget 2004, s. 164

Et annet eksempel kan hentes fra kjøpsretten. I følge hovedregelen i kjøpsloven av 13. mai. nr. 27. 1988 § 13 første ledd går risikoen over på kjøperen ved levering. Blir tingen ødelagt *før* den er levert, må selgeren bære tapet. Skjer ødeleggelsen *etterpå*, er tapet kjøprens. Etter kjøpsloven § 3 kan reglene fravikes mellom næringsdrivende, slik at f.eks. tidspunktet for når risikoen for tilfeldig skade går over på kjøper, kan forflyttes. De kontraherende parter aksepterer her en konkret plassering av risikoen, mot at risikoen kalkuleres inn i prisen.

Dersom to parter på forhånd inngår en avtale, der den ene part med åpne øyne påtar seg en større forpliktelse enn nødvendig, er det likevel ikke normalt å klassifisere dette som aksept av risiko, men som en ordinær avtale. Dette gjelder særlig i de tilfelle avtalen er inngått mellom to innsiktsfulle parter med noenlunde likt styrkeforhold. Ved læren om aksept av risiko foretas risikoplasseringen som hovedregel *i ettertid*, i motsetning til avtaler hvor risikoplasseringen fortas av partene *på forhånd*. I sin rene form er derfor læren om aksept av risiko forbeholdt erstatningsretten. Det understreker at erstatningsrettens kjerne er et spørsmålet om plassering av risiko.

1.4 Skadelidtes forhold – medvirkning og samtykke

For å skape en hensiktsmessig oppfatning av hva aksept av risiko innebærer, er det naturlig å se på beslektede rettsregler. Samtykke og medvirkning ligger nært opptil aksept av risiko.

1.4.1 Samtykke

Gjennom et *samtykke* – et dispositivt utsagn – har skadelidte i stor grad mulighet til å avslå erstatning, enten på forhånd eller i ettertid. Utgangspunktet er at skadevolder er erstatningsansvarlig, men han frifinnes fordi skadelidte bevisst har påtatt seg ansvaret. Det kan skje på flere måter: Skadelidte kan f.eks. ved avtale binde seg til ikke å gjøre erstatningskrav gjeldende. Skadelidte kan videre la være å forfølge et ellers berettiget krav, eller velge å takke nei til en eventuell utbetaling. Et slikt samtykke fra skadelidte kan gi grunnlag for å oppheve plikten for skadevolder til å utbetale erstatning.

I de tilfeller hvor det foreligger et samtykke, kan det i enkelttilfeller være uklart hva det innebærer. Det skilles mellom samtykke til den fysiske risiko og den rettslige risiko: Er det bare et samtykke til selve *skaden* (eller risikoen for skade), eller innebærer det også en frasingelse av retten til *økonomisk erstatning* på grunn av skaden (såkalt ansvarsfraskrivelse)? Resultatet vil bero på en tolkning av samtykket.

1.4.2 Medvirkning

Medvirkning innebærer egen *skyld* hos skadelidte og krever en mer aktiv opptreden i selve skadesituasjonen. Skadelidtes medvirkning kan variere fra de lavere grader av skyld; simpel uaktsomhet over til vanlig uaktsomhet, grov uaktsomhet og til slutt forsettlig medvirkning. Den *generelle* regelen i norsk rett om skadelidtes medvirkning er inntatt i lov om skadeerstatning av 13. juni 1969 nr. 26, § 5-1 nr. 1.

Et tilsvarende grunnleggende prinsipp gjelder for *arbeidstakere*. I følge lov om yrkesskadeborsikring av 16. juni nr. 65. 1989 § 14 kan erstatningen settes ned eller falle bort dersom arbeidstakeren forsettlig eller grovt uaktsomt har medvirket til skaden.

Under culperegelen trekkes skadelidtes egen skyld inn i vurderingen av selve ansvarsgrunnlaget.

Ved objektivt ansvar er ansvarsgrunnlaget fastlagt; spørsmålet blir hvilken *rekkevidde* ansvaret skal ha. Skadelidtes medvirkning kan etter en konkret vurdering føre til reduksjon eller bortfall av erstatningen.

Skadeerstatningsloven § 5-1 gjelder uavhengig av hvilket ansvarsgrunnlag kravet bygger på, og skiller heller ikke mellom de forskjellige skyldformene. Graden av skyld hos skadelidte vil imidlertid være sentralt ved spørsmålet om hvor mye erstatningen skal reduseres. Dette medfører at det økonomiske tapet fordeles mellom skadevolder og skadelidte.

1.5 Rettskilder

Jeg vil under dette punkt kort redegjøre generelt for de rettskildene som reiser særlige spørsmål i tilknytning til oppgaven.

1.5.1 Lovgivning

På enkelte rettsområder har lovgiver valgt plassering av risikoen.

Yrkesskadeforsikringsloven §§ 10 og 11 bygger på et lovfestede objektivt ansvar. Her er den normale yrkesrisikoen for oppstått skade og sykdom lagt på arbeidsgiver uavhengig av skyld.

I andre tilfeller bygger lovgiver på aksept av risiko-betraktning. Et eksempel er friluftsløven av 28. juni 1957 nr. 16 § 9 femte ledd, som bestemmer at ”telting og ferdsel må skje på eget ansvar for skade som dyr kan påføre personer, telt og andres eiendeler.”

Et annet eksempel er jernbaneansvarsloven av 10. juni. nr. 73. 1977 § 9 første ledd. Personer over 15 år som befinner seg innenfor jernbanens kjørevei, men utenfor et sted som er åpent for allmenn ferdsel når skaden inntreffer, er ikke dekket av det objektive jernbaneansvaret. Det blir ikke redusert ansvar på grunn av skadelidtes medvirkning; ansvaret bortfaller som helhet fordi det objektive ansvaret ikke gjelder den risiko som skadelidte selv har utsatt seg for.

Eksemplene viser at lovgiver på flere områder har bestemt risikoplasseringen mellom de involverte parter.

1.5.2 Lovforarbeider

To forarbeider behandler særskilt spørsmålet om aksept av risiko, herunder spørsmålet om yrkesrisiko. Det er forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven: NOU 1988: 6 Erstatning og forsikring ved yrkesskade, og Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) Om lov om yrkesskedeforsikring.

Forarbeidene til folketrygdloven av 1997 (NOU 1990: 20 og Ot. prp. nr. 29 (1995-96)) og forslaget til ny arbeidsskedeforsikringslov av 2004 (NOU 2004: 3 Arbeidsskedeforsikring), behandler i liten grad spørsmålet om aksept av yrkesrisiko.

Hovedtyngden i oppgaven er lagt under pkt. 2 om aksept av yrkesrisiko. Særlige spørsmål som er knyttet til forarbeidene, vurderes derfor under pkt. 2.4 om forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven.

1.5.3 Rettspraksis

Mange hovedtrekk i norsk erstatningsrett er domstolskapt. Rettspraksis har derfor en sentral rolle som rettskilde på erstatningsrettens område, og domstolene har vært en viktig ”bidragsyter” ved plassering av risiko. Dette har sin bakgrunn i at mange rettsregler overlater løsningen til en skjønnsmessig vurdering i den konkrete sak.

Av rettspraksis er det først og fremst Høyesteretts avgjørelser som er de sentrale og retningsgivende. Ved det ulovfestede objektive ansvaret, har Høyesterett gjennom en periode skapt en rettsregel, der valget har bestått i å plassere risikoen for tilfeldig skade dit det er mest hensiktsmessig. Det fremkommer av Rt. 1866 s. 735 (jernbanen ble funnet ansvarlig for skade på bolig ved jernbanesporet), Rt. 1874 s. 409 (dampskip på elv som gjorde skade ved at bølgene slo mot strandkanten) og Rt. 1875 s. 330 ”Lysakerdommen” (nitroglyserinfagrikk som sprengte ved Lysakerelven). I Rt. 1905 s. 715 ”Vannledningsdommen” bygger Høyesterett for første gang på et rent objektiv ansvar.

Det vil i oppgaven også bli vist til flere avgjørelser fra lagmannsretten. Dette betyr ikke at de veier like tungt som rettskildedefaktorer. Underrettspraksis tillegges normalt ikke stor betydning av Høyesterett, heller ikke av juridiske forfattere i alminnelighet. Kunnskap om praksis har likevel interesse som kilde i norsk rett. Et overveiende flertall av tvister blir avsluttet i de lavere rettsinstanser, slik som tingretten og lagmannsretten. En ensartet rettspleie har i seg selv en verdi.

1.5.4 Trygderettens kjennelser

Det vil i denne oppgaven ikke bare bli vist til dommer fra Høyesterett og lagmannsretten, men også til avgjørelser fra Trygderetten. Trygderetten er en klageinstans som behandler anke over vedtak i trygde- og pensjonssaker, og er opprettet ved Trygderettsloven av 16. des. 1966 nr. 9. Trygderetten er et forvaltningsorgan, men har mye til felles med domstolene, bl.a. ved at den avgjør tvister mellom to parter, og den er uavhengig av den øvrige forvaltning. Retten settes med to, tre, fem eller syv medlemmer alt etter hva slags sak det dreier seg om, jfr. trygderettsloven § 7. Dommerne er dels jurister, dels medisinsk kyndige og dels attføringskyndige. Trygderetten treffer sine avgjørelser ved kjennelse. Disse kan ikke påklages til noe annet forvaltningsorgan, men Trygderettens avgjørelser kan bringes inn direkte til lagmannsretten, jfr. § 23, som behandler dem som 1. instans.

Dette reiser spørsmål om hvilken rettskildemessig vekt avgjørelser i Trygderetten skal tillegges. Høyesterett har slått fast, bl.a. i Rt. 2005 s. 1757 avsnitt 45, at Trygderettens avgjørelser kan "tillegges vekt i den utstrekning de er uttrykk for eller har gitt seg utslag i en fast og konsistent praksis. Det som måtte være uttalt i den enkelte avgjørelse, kan derimot ikke tillegges stor rettskildemessig vekt." Vekten vil variere avhengig av hvor mange dommere retten er satt med, om den er til gunst for skadelidte og hvor grundig og gjennomarbeidet kjennelsen er.¹⁹

---

¹⁹ Nærmere om trygderettspraksis som rettskilde, se Asbjørn Kjønstad, *Innføring i Trygderett* (1997) s. 217

1.5.5 Reelle hensyn og juridisk teori

Store deler av erstatningsretten er utviklet gjennom et samspill mellom rettspraksis og juridisk teori. Konkrete spørsmål har vært overlatt til en skjønnsmessig vurdering. Reelle hensyn og juridisk teori har derfor tradisjonelt vært tillagt en ikke ubetydelig vekt i erstatningsrettslige spørsmål.

Reparasjonshensynet tilsier at skadelidte bør få gjenopprettet sitt tap av den som har voldt skaden. Et prevensjonshensynet skal bidra til at antallet skadetilfeller blir redusert. Risikoavveiinger, pulverings- og forskringshensyn samt rimelighetshensyn er også dominerende i en skjønnsmessig vurdering av hvem som skal bære tapet i et konkret tilfelle.

Jeg finner det mest hensiktsmessig å drøfte juridisk teori og reelle hensyn i tilknytning til de problemstillinger oppgaven reiser. Disse rettskildene behandles derfor ikke nærmere under dette punkt.

2 Lovfestet objektivt ansvar – om aksept av yrkesrisiko

2.1 Innledning

Det sentrale spørsmålet for denne delen av oppgaven er hvor risikoen for skader i arbeidslivet skal plasseres når de oppstår under utøvelse av yrket. Er det skadevolder, skadelidte arbeidstaker eller samfunnet som må bære det økonomiske tapet som følge av skaden?

Fremstillingen tar sikte på å belyse spørsmålet om skadelidte arbeidstaker selv har akseptert en yrkesrisiko som medfører bortfall av retten til erstatning for sitt økonomiske tap.

2.2 Historikk – eldre rettspraksis og teori

Det er et spørsmål om læren om aksept yrkesrisiko fortsatt gjelder. Læren om aksept av risiko er som nevnt uskreven. Det fører naturlig nok til en noe uklar rettstilstand.

Tidligere praksis og juridisk teori la til grunn at arbeidstakere hadde akseptert en normal yrkesrisiko når de trådte inn i yrket. Eventuelt tap som oppstod i forbindelse med en skade, og som falt inn under den normale yrkesrisikoen, måtte arbeidstakerne selv bære. Aubert lanserte uttrykk som ”innlatt seg med bedriften” og ”solidarisering med faren”.²⁰ Av sentral praksis fra Høyesterett er de tre sykepleierdommene i Rt. 1933 s. 509, Rt. 1949 s. 688 og Rt. 1950 s. 448, en vaktmesterdom i Rt. 1937 s. 471, samt Rt. 1957 s. 25 (fjøsørøker-dommen). Avgjørelsene avskar skadelidte arbeidstakers erstatningskrav ut fra aksept av risiko-betraktninger.

---

²⁰ Den norske obligasjonsretts spesielle del, 2. utg. bd II, Kristiania 1905 s. 80

Avgjørelsen inntatt i Rt. 1950 s. 448 ”sykepleierdom III” kan tjene som eksempel. Her ble en sykepleier på et psykiatrisk sykehus slått ned av en pasient. Spørsmålet var om hun kunne kreve dekket det økonomiske tapet hun led på grunn av skaden. Hun ble nektet erstatning. En enstemmig Høyesterett sluttet seg til førstvoterende, som uttalte på s. 450: ”Avgjørende for meg er at man verken i alminnelige rettsgrunnsetninger eller i lovgivningen har noe hjemmel for å pålegge et sykehus ansvar uten hensyn til skyld overfor sykehusets egne folk, når det som her gjelder en fare som er naturlig eller normal følge av tjenesten.”

Erstatningsansvaret falt i dette tilfellet bort etter en vurdering av arbeidstakerens faktiske handlinger: Det forhold at arbeidstakeren hadde tatt ansettelse i en virksomhet, og derved utsatte seg for en særskilt risiko, innebar en oppgivelse av retten til å kreve et eventuelt tap som følge av skaden. Dommene fra Høyesterett medførte at den enkelte arbeidstaker selv måtte bære det økonomiske tapet på grunn av skader som oppstod under utøvelse av yrket. Arbeidstakeren hadde akseptert en normal yrkesrisiko.

Dommene ble utsatt for kritikk. Prinsippet om at erstatningsansvar skulle bortfalle som følge av aksept av yrkesrisiko, fikk motstand av en nesten enstemmig juridisk teori.

Kristen Andersen drøftet problemstillingen i *Skadeforvoldelse og erstatning*, Oslo 1970 på side 345-350. Andersen fremhever på side 347 at det ikke er naturlig å utlede av et ansettelsesforhold alene at arbeidstakeren har påtatt seg risikoen for de skader som naturlig følger med arbeidet og virksomheten. Et eksempel er sykepleierdommen: Det må være nokså åpenbart at ingen sykepleier ville godta en betingelse i sine ansettelsesvilkår om at de selv måtte dekke de eventuelle økonomiske tap som oppstår som følge av at de blir slått ned i forbindelse med pleie av syke. Antakelig ville ingen ønske å bli ansatt der, dersom en helseinstitusjon inntok en slik ansvarsfraskrivelse i sine arbeidsavtaler, bortsett fra de som ikke fikk annet og mindre risikofyllt arbeid. Det fremstår som verken rimelig eller naturlig å

legge risikoen for tap på de ansatte som skyldes en påregnelig følge av arbeidsgivers virksomhet.

Nils Nygaard skriver i Lov og Rett 1974 på side 291 at det er ”uvisst kor langt desse dommane er representative for gjeldande skadebotrett” (side 298). Nygaard uttaler vidare i sin bok *Skade og Ansvar*, at avgjørelsen inntatt i Rt. 1949 side 688 ”vanskelig [kan] reknast som representativ for gjeldande norsk rett i dag.”²¹

Synspunktene fikk oppslutning. Det ble i juridisk teori hevdet at ordinære risiki i arbeidslivet er en driftskostnad som arbeidsgivere må bære ansvaret for. Ved et uhell skades f.eks. både arbeidstakere og materiell. Skade på bedriftens materiell belastes naturlig som tap i virksomhetens regnskap. Det samme gjør tredjemanns tap dersom arbeidsgiver blir ansvarlig etter de alminnelige erstatningsrettslige reglene. Når det derimot gjelder de ansattes skader, faller det utenfor arbeidsgivers risikofære, såfremt ”aksept” foreligger.²² De ansatte må da selv dekke de tap som er påført.

Ut fra en umiddelbar rettferdsbetraktning foreligger det ingen grunn til å la arbeidstakere få et svakere erstatningsrettslig vern enn hva som følger av alminnelige erstatningsregler.

Spørsmålet om aksept av risiko ble drøftet i forbindelse med vedtakelsen av skadeerstatningsloven kap. 5. Skadeerstatningslovutvalget hadde opprinnelige foreslått en lovfesting av prinsippet om erstatningsbortfall ved aksept av risiko, herunder yrkesrisiko.²³ Det forhold at skadelidte må anses å ha avfunnet seg med risikoen for skade, ble i utvalgets forslag til skl. § 5-1 likestilt med uaktsom medvirkning.²⁴ Justisdepartementet omformulerte komiteens forslag og fremmet forslag om lovfesting av gjeldende praksis.

---

²¹ Nygaard (1980) s. 279

²² NOU 1988: 6, s. 28 annen spalte

²³ NOU 1988: 6, s. 28

²⁴ NOU 1977: 33 s. 50

Likestilt med medvirkning skulle etter skl. § 5-1 første ledd også være at skadelidte hadde ”bragt seg selv i en situasjon som han visste eller burde forstå innebar en særlig risiko for skade”. Under behandlingen i Stortinget ble det reist innvendinger mot formuleringen i lovforslaget. Setningen kunne gi inntrykk av å lovfeste den eldre rettspraksis om aksept av risiko, herunder yrkesrisiko. I følge Stortingets justiskomité, var denne rettspraksis neppe i overensstemmelse med nåtidens rettsoppfatning. Resultatet ble at læren om aksept av normal yrkesrisiko ble avvist i Stortinget 1985 under behandlingen av skadeerstatningsloven § 5-1 om skadelidtes medvirkning.

2.3 Avgrensinger

Som en begrensning må det legges til grunn at arbeidstakeren ved ansettelsen ikke har godtatt å holde arbeidsgiveren ansvarsfri for *forsettlige* hendelser fra arbeidsgivers side.²⁵ Arbeidstakeren har heller ikke oppgitt retten til å få erstattet tap som er voldt ved *uforsvarlighet* av noen arbeidsgiver hefter for. Tilbake står dermed spørsmålet om hvem av partene som skal bære det tap som ingen kan klandres for, såkalte *hendelige uhell*. Dette vil være den sentrale skadeform som behandles i oppgaven.

En skadelidt arbeidstaker har i dag fire hovedkilder for dekning av lidt økonomisk tap ved yrkesskade.²⁶

For det første vil folketrygdens *ordinære* stønadssystem dekke store deler av tapet.

For det andre gis det visse *særfordeler* til yrkesskadde i tillegg til folketrygdens ordinære stønadssystem, jfr. folketrygdloven av 28. feb. nr. 19. 1997 § 13-1 (forkortet ftrl.)

---

²⁵ NOU 1988:6 s. 26 annen spalte

²⁶ Asbjørn Kjøenstad, *Innføring i trygderett*, 1997, s. 161

For det tredje kan skadelidte nyte godt av *forsikringsordninger*. Disse kan være tegnet av arbeidsgiveren eller av arbeidstakeren selv. Viktigst er arbeidsgiverens plikt til å tegne yrkesskedeforsikring for sine ansatte, jfr yrkesskedeforsikringsloven § 3 første ledd (forkortet yforsl.).

For det fjerde vil en arbeidstaker under gitte omstendigheter kunne holde seg til den ansvarlige skadevolderen. Her vil de *alminnelige erstatningsrettslige* reglene kunne gi dekning for det tapet som ikke dekkes av folketrygden. Forholdet direkte mellom skadevolder og skadelidte vil bli behandlet under pkt. 4 om aksept av risiko under culpaansvaret.

I denne delen av oppgaven blir de alminnelige erstatningsreglene holdt utenfor drøftelsen. Det sentrale blir erstatning på objektivt grunnlag etter kap. 13 om yrkesskade i folketrygdloven og yrkesskedeforsikringsloven.

Yrkesskedeforsikringsloven og folketrygdloven er et to-sporet stønadssystem. Skadelidte arbeidstaker får erstatning både gjennom folketrygdloven og yrkesskedeforsikringsloven.

De viktigste vilkårene for erstatning i de to lovene er identiske. Begrepet ”yrkesskade” i yforsl. § 11 første ledd bokstav a, skal forstås på samme måte som ftrl. § 13-3. Det er forutsatt i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven: ”Ordlyden er den samme som i folketrygdloven § 11-4 nr. 1 [nå folketrygdloven § 13-3] og skal også forstås på samme måte.”²⁷

Det foreligger tre hovedvilkår for godkjenning av yrkesskade etter folketrygdlovens kap. 13. Med undervilkårene foreligger det totalt åtte kumulative vilkår:²⁸

---

²⁷ Ot. prp. 44 (1988-89) s. 89

²⁸ Asbjørn Kjønstad, *Innføring i trygderett*, 1997, s. 167

1. Skadelidte må tilhøre en viss **persongruppe**.
  - 1.1. Skadelidte må være *medlem* i folketrygden etter bestemmelsene i ftrl. kap. 2, jfr. ftrl. § 13-6, første ledd.
  - 1.2. Medlemmet må være *arbeidstaker*, jfr. ftrl. § 13-6, først ledd

2. Skaden må ha inntruffet mens vedkommende var **yrkesskadedekket**, jfr. ftrl. § 13-6, annet ledd. Skaden må ha skjedd
  - 2.1. *i arbeid*
  - 2.2. *på arbeidsstedet*
  - 2.3. *i arbeidstiden*Skader i for eksempel hjemmet, faller utenfor.²⁹

3. Det må foreligge en **yrkesskade**.
  - 3.1. Yrkesskaden må være av *en viss art*, nemlig personskade, sykdom eller dødsfall, jfr. ftrl. § 13-3. Jeg vil begrense meg til å behandle *personskadene*, slik at sykdom og dødsfall faller utenfor oppgaven. Skade på *ting* vil heller ikke bli behandlet.³⁰
  - 3.2. Det må foreligge en *arbeidsulykke*, se § 13-3, annet ledd. Inn under ”yrkesskade” faller personsskade, sykdom eller dødsfall som skyldes en arbeidsulykke,
  - 3.3. Det må være *årsakssammenheng* mellom *arbeidsulykken* og yrkesskaden, jf. § 13-3 første ledd.

I den videre drøftelsen forutsetter jeg at vilkårene til persongruppe og yrkesskadedekning er oppfylt. Under vilkåret til yrkesskade, forutsetter jeg at kravet til personskade og årsakssammenheng er oppfylt. Det sentrale for fremstillingen er spørsmålet om det foreligger en *arbeidsulykke*, som behandles under pkt. 2.5.

---

²⁹ Det eksisterer likevel unntak for de persongrupper som omfattes av den såkalte 24-timerstrygden, jfr. ftrl. § 13-6 tredje ledd og § 13-8 andre, tredje og fjerde ledd.

³⁰ Skade på protese og støttebandasje likestilles likevel med personskade, jfr. ftrl. § 13-3 siste ledd.

Jeg forutsetter også at det foreligger en ansettelsesavtale som ikke regulerer spørsmålet om erstatning etter yrkesskade. I avtalen foreligger det heller ingen andre spesielle holdepunkter for å anta arbeidstakeren har fraskrevet seg retten til å kreve erstatning.

Det vil heller ikke bli redegjort for erstatningsutmålingen ved utbetaling etter yrkesskade.

Det er viktig å påpeke at en idrettsutøver som mottar lønn av klubben er å anse som arbeidstakere etter folketrygdloven § 13-6. Dette fremkommer av Ot. prp. nr. 44 1988-89 side 49, 2. spalte, hvor lovgiver legger til grunn at idrettsutøvere som mottar lønn av klubben, og dermed er ansatt, omfattes av yrkesskadeforsikringen. Det begrunnes med reelle hensyn. Idrettsklubbene får et stadig mer kommersielt preg, og idrettsutøveren påtar seg en risiko som gir klubben en direkte økonomisk fordel. Lovgiver har derfor funnet det ”rettferdig at klubben da også bærer omkostningene ved en forsikring mot eventuell skade.”³¹

2.4 Nærmere om forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven

Jeg skal kort redegjøre for særlige spørsmål i forbindelse med bruk av forarbeider i tilknytning til spørsmålet om aksept av yrkesrisiko.

Mange av spørsmålene om aksept av yrkesrisiko er behandlet i Trygderetten etter folketrygdloven. Forarbeidene til folketrygdloven av 1997³² og forslaget til ny arbeidsskadeforsikringslov av 2004³³ behandler i liten grad spørsmålet om aksept av yrkesrisiko, verken på idrettens område eller generelt.

---

³¹ Ot.prp. nr.44 (1988-89) Yrkesskadeforsikring s. 29

³² NOU 1990:20 og Ot. prp. nr. 29 (1995-96)

³³ NOU 2004: 3 Arbeidsskadeforsikring

Spørsmålet om aksept av yrkesrisiko er derimot utfyllende behandlet i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven: NOU 1988: 6 Erstatning og forsikring ved yrkesskade, og Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) Om lov om yrkesskedeforsikring.

Forarbeidene til *yrkesskedeforsikringsloven* har ikke direkte gyldighet som rettskildefaktor til spørsmål under *folketrygdloven*. Spørsmålet er om tolkningstvil under folketrygdloven, kan løses ved hjelp av forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven.

Etter min mening er forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven er relevante som argumentbærere, slik at de har gyldighet som rettskildefaktor ved tolkning av spørsmålet om aksept av yrkesrisiko under folketrygdloven. Synspunktene som fremkommer i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven kan enten vurderes som forarbeider eller vurderes som reelle hensyn. Det er imidlertid ikke det avgjørende; synspunktene vil under enhver omstendighet ha overføringsverdi ved tolkningsspørsmål under folketrygden.

I følge forarbeidene til folketrygdloven av 1997, skal yrkesskadebegrepet forstås likt som i den gamle folketrygdloven av 1966. Folketrygdloven av 1997 kan sies å befeste synspunktene i den mellomkommende yrkesskedeforsikringsloven fra 1989, og bør derfor forstås på samme måte.

Dette underbygges av følgende situasjon: Dersom lovgiver blir forelagt et spørsmål som ikke er regulert i folketrygdloven av 1997, er det stor mulighet for at lovgiver ender på samme resultat som de tidligere har løst i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven. Dette stadfestes i forslaget til ny arbeidsskedeforsikringslov av 2004: ”Både folketrygdloven [fra 1997] og yrkesskedeforsikringsloven [fra 1989] dekker yrkesskader og yrkessykdommer. Yrkesskadebegrepet er det samme i de to lovene.”³⁴

---

³⁴ NOU 2004: 3 Arbeidsskedeforsikring s. 21, annen spalte

Ettersom yrkesskadebegrepet skal forstås likt i begge lovene, vil ikke bare forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven være *relevant* som rettskildefaktor, de vil også kunne tillegges betydelig *vekt* ved tolkning av dette rettsspørsmålet under folketrygdloven av 1997.

På denne bakgrunn vil jeg derfor benytte forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven ved spørsmålet om aksept av yrkesrisiko under folketrygdloven.³⁵

2.5 Generelt om aksept av yrkesrisiko og lovens vilkår om arbeidsulykke

Jeg vil først redegjøre *generelt* om aksept av yrkesrisiko og vilkåret om arbeidsulykke, før jeg *spesifikt* behandler spørsmålet knyttet til profesjonelle idrettsutøvere og polititjenestemenn i pkt. 2.6 og 2.7.

Etter yrkesskedeforsikringsloven er den alminnelige yrkesrisiko for skader flyttet fra arbeidstaker til arbeidsgiver. Dette følger også av forarbeidene:

”Vernet som den foreslåtte yrkesskedeforsikringen er tenkt å gi, ville kunne bli illusorisk hvis aksept av risiko-synspunkter fikk anvendelse. Justisdepartementet legger følgelig til grunn at erstatningen ikke skal settes ned på grunnlag av slike prinsipper.”³⁶

Loven gir arbeidstakere et direkte krav mot forsikringsselskapet for skade eller sykdom påført i arbeid på arbeidsstedet og i arbeidstiden uavhengig av om noen er skyld i skaden.

Arbeidstakerens innsats er en viktig ressurs for samfunnet. Om en arbeidstaker blir skadet kan dette i ytterste tilfelle medføre bortfall av alt inntektsgivende arbeid, som vil utgjøre et

---

³⁵ Jeg vil under pkt. 2.11 drøfte om det likevel kan oppstilles et skille mellom folketrygdloven og yrkesskedeforsikringsloven, selv om *forarbeidene* til yrkesskedeforsikringsloven kan benyttes om rettskildefaktor.

³⁶ Ot. prp. nr. 44 (1988-1989) s. 65

tap for det enkelte individ, og i et større perspektiv; også et tap for samfunnet. Formålet med yrkesskadetrygden er å kompensere for den særlige risiko ved å være i arbeid, jfr. Rt. 2004 side 487 avsnitt 28. Historisk var begrunnelsen for yrkesskadeforsikringen opprinnelig å sikre de økonomiske forholdene for høyrisikoyrker, slik som gruvearbeidere i Tyskland og industriarbeidere i England.³⁷

Etter folketrygdloven er yrkesskadedekningen en *særytelse* i tillegg til folketrygdens ordinære stønadssystem, jfr. folketrygdloven § 13-1. Folketrygdlovens ordinære stønadssystem, supplert med yrkesskadedekningen etter både folketrygdloven § 13-3 og yrkesskadeforsikringsloven § 11, utgjør det økonomiske sikkerhetsnett som skal sikre tapet hvis inntektsgrunnlaget bortfaller.

Yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven er som tidligere nevnt et to-sporet stønadssystem. Skadelidte arbeidstaker får erstatning både gjennom folketrygdloven og yrkesskadeforsikringsloven.

Begrunnelsen for skillet er at de to ordningene har en noe ulik bakgrunn, forutsetninger og rammevilkår. Det gjelder for eksempel i forhold til saksbehandlingsregler og statlig styring. Videre har ordningene et noe ulikt formål; folketrygden omfatter normalt hele befolkningen og gir dekning ut fra behov, mens forsikringen gjelder bare for dem som er omfattet av forsikringsavtalen og skal dekke den risikoen det er innbetalt premie for.³⁸

De sentrale vilkårene i de to lovene er identiske. Yforsl. § 11 viser til ftrl. § 13-3, og definerer yrkesskade som en personskade som skyldes en ”arbeidsulykke”.

Som ”arbeidsulykke” regnes en ”plutselig eller uventet ytre hending” som arbeidstakeren blir utsatt for i arbeidstiden, jfr. ftrl. § 13-3 annet ledd første punktum. Det er viktig å

---

³⁷ Asbjørn Kjønstad, *Yrkesskadetrygden* (1979) s. 350 flg.

³⁸ NOU 2004: 3, s. 62

merke at det er to alternative vilkår, jfr. ordet ”eller”. Hendelsen trenger ikke nødvendigvis være en uventet del av arbeidet, såfremt den oppstår ”plutselig” slik at arbeidstakeren ikke rekker å avverge hendelsen.

I de tilfelle der den ytre hendingen verken har vært plutselig eller uventet for arbeidstakeren, kan den ytre hendingen likevel etter ftrl. § 13-3 annet ledd *annet punktum* regnes som en arbeidsulykke dersom den er konkret og tidsbegrenset, og har medført en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.

Første og annet punktum i ftrl. § 13-3 er selvstendige vilkår. Dersom vilkårene i første punktum er oppfylt, er det ikke nødvendige å trekke annet punktum inn i vurderingen.

Begrepet yrkesskade, herunder definisjonen av ”arbeidsulykke”, skal vurderes likt i de to regelsettene. Jeg vil derfor i det følgende behandle dem under ett, med mindre noe annet fremkommer av sammenhengen. Dette er av betydning, ettersom det foreligger rettsavgjørelser som bygger både på ftrl. § 13-3 og yforsl. § 11.

I begrepet *arbeidsulykke* ligger det språklig sett en latent *risikovurdering*. I tillegg til medvirkningsregelen i skadeerstatningsloven § 5-1, er det et velkjent fenomen i den *alminnelige erstatningsretten*, at skadelidtes opptreden kan få betydning når det skal avgjøres om det foreligger årsakssammenheng og ansvarsgrunnlag.³⁹ Tilsvarende kan det i yrkesskadetrygden tas hensyn til *skadelidtes opptreden* når det skal avgjøres om det foreligger en *arbeidsulykke*. Rettsteknisk trekkes læren om aksept av yrkesrisiko inn gjennom risikovurderingen (og plasseringen) som ligger innbakt i begrepet arbeidsulykke. Sagt på en annen måte; dersom skadelidte har akseptert en risiko kan det tenkes at ulykken ikke lenger kan klassifiseres som ”plutselig” eller ”uventet”, og erstatning kan bortfalle.

---

³⁹ Kjøenstad (2003) s. 479

2.6 Yrkesrisiko for profesjonelle idrettsutøvere

2.6.1 Innledning

Læren om aksept av yrkesrisiko ble som nevnt avvist i Stortinget på generelt grunnlag og omfatter i utgangspunktet enhver arbeidstaker. Det er likevel et spørsmål om vilkåret til arbeidsulykke i praksis er strengere for visse yrkesgrupper som tradisjonelt ikke forbindes med begrepet arbeidstaker, f.eks. profesjonelle idrettsutøvere. Dersom det skal mer til, slik at ulykkesbegrepet ”slår inn” høyere, vil terskeldifferansen være en aksept av risiko for disse arbeidstakerne. Trygdretten benytter seg ofte av uttrykket ”faregrensen” som et uttrykk for at skaden må ha oversteget terskelen for å kunne klassifiseres som arbeidsulykke.

Spørsmålet kommer på spissen i de yrker som daglig omgås større risikomomenter, slik at den normale yrkesrisikoen i praksis blir større og dermed vurderes forskjellig fra yrke til yrke.

Det er klart at idrettsutøvere i lagspill utsetter seg for en risiko for skade. Men det juridiske spørsmålet er: Hvem er nærmest til å bære det økonomiske ansvaret dersom risikoen materialiserer seg i en skade?

I utgangspunktet er også en profesjonell idrettsutøver, som er ansatt, beskyttet mot den normale yrkesrisiko. Bortfall av læren om aksept av yrkesrisiko må i følge forarbeidene til yrkesskadedeforsikringsloven ”[også] gjelde hvor yrkesskaden inntreer under utøvelse av profesjonell eller halvprofesjonell idrett.”⁴⁰ Praksis etterlater likevel et noe annet inntrykk.

I det følgende vil jeg av pedagogiske hensyn først redegjøre for praksis, for deretter å holde praksis opp mot de øvrige rettskildefaktorene.

---

⁴⁰ Ot.prp.nr.44 (1988-1989) Lov om yrkesskadedekning s. 65

2.6.2 Håndballspiller

I en avgjørelse fra Trygderetten 20. februar 2004⁴¹ ble en profesjonell håndballspiller påført en alvorlig kneskade, som medførte at hun ikke lenger kunne fortsette på nasjonalt toppnivå. Spørsmålet som retten skulle ta stilling til, var om det forelå en *arbeidsulykke*. Retten tok først utgangspunktet i at ”hurtighet, kraft og kroppskontakt med dertil risiko for å bli påført skade, er en naturlig del av håndballspillet, og kan verken anses som uventet eller som en usedvanlig påkjenning for en profesjonell håndballspiller.” (side 8). Uttalelsen indikerer at skal mye til før skaden oppfyller vilkåret til ”arbeidsulykke”.

Retten la imidlertid til grunn at bevegelsene skjedde med slik hurtighet og stor kraft, at spilleren ”tidvis [vil] befinne seg nær faregrensen for mer alvorlig skade, med den følge at selv små og i handlingsøyeblikket tilsynelatende utbetydelige avvik fra normal arbeidsrutine blir utslagsgivende”. Konklusjonen etter dette ble at hun på grunn av ubalanse var ute av stand til å kontrollere situasjonen, noe om medførte en kraftig vridning i kneet, og hun fikk tilkjent erstatning.

2.6.3 Fotballspiller

I en avgjørelse fra Trygderetten 12. nov. 2004⁴² hevet retten terskelen ytterligere. Her fikk en profesjonell fotballspiller ikke medhold i at skaden han pådro seg ved en takling fra en motspiller bakfra kunne godkjennes som yrkesskade. Skaden førte til at spilleren måtte legge opp som profesjonell fotballspiller. Det sentrale vurderingstema var om taklingen som fotballspilleren ble utsatt for, var ledd i en normal utøvelse av yrket som fotballspiller.

---

⁴¹ TRR-2003-01737 Mette Davidsen

⁴² TRR-2004-01599 Jonas Jonsson

Retten påpekte først at en normal utøvelse av arbeidsoppgavene ikke innebar at ethvert utslag av en generell yrkesrisiko falt *utenfor* arbeidsulykkebegrepet. Selv om for eksempel ordinært bygningsarbeid på tak alltid vil innebære en risiko for å falle ned, vil et slikt skadetilfelle klart anses som en arbeidsulykke.

Retten kom imidlertid til at det i utgangspunktet må anses som en ordinær del av fotballspillet å blir utsatt for ”kontante og kraftfulle taklinger, også bakfra”. Under dette spørsmålet var ”lagidrett som håndball og fotball, i så måte helt spesielle yrker.” (side 7). Kun skader som er forårsaket av hendinger og handlinger som ligger *klart* utenfor spillets normale gang og formål, faller inn under begrepet arbeidsulykke, se kjennelsens side 8.

Med denne avgjørelsen har retten fraveket standpunktet i håndballkjennelsen fra 2004, som ble ansett for å være i tråd med gjeldende rett. Til tross for dette tok Trygderetten i fotballkjennelsen fra 2004 uttrykkelig avstand fra håndballkjennelsen fra 2004, se s. 7. Et rettskildemessig poeng som må fremheves, er at Trygderetten i fotballkjennelsen var satt med *fem* dommere, i motsetning til håndballkjennelsen som kun var satt med *tre* dommere. En slik fremgangsmåte benyttes i de tilfeller saken reiser vanskelige retts- og bevissspørsmål, jfr. trygderettsloven § 7 tredje ledd. Fotballkjennelsen fra 2004 har med dette en større rettskildemessig vekt.

Fotballkjennelsen fra 2004 tok avstand fra tidligere trygderettspraksis. Kjennelsen ble brakt inn for Gulating Lagmannsrett som avsa dom 31. mars 2006.⁴³ Lagmannsretten kom til samme resultat som Trygderetten: fotballspilleren fikk ikke medhold.

Etter lagmannsrettens syn trekker imidlertid Trygderetten for snevre grenser for yrkesskadedekningen, hvilket retten bemerker på side 7: ”Taklingen representerer et markert ulykkeselement og oppfyller som sådan i *utgangspunktet* kravet til plutselig ytre

---

⁴³ LG-2005-59957

hending.” (min kursiv). Lagmannsretten klassifiserer taklingen som ”stygg”, men uttaler likevel ”at en takling bakfra i en slik situasjon *ikke* kan anses som en usedvanlig eller uventet belastning for en profesjonell fotballspiller.” (min kursiv).

Lagmannsretten legger også til grunn at grensen for når vilkåret til yrkesskade er oppfylt, ikke kan gå ved brudd på fotballens egne regler: ”Fotballspill på profesjonelt nivå skjer med en slik hurtighet og med en slik kroppslig nærhet til medspillerne, at det ikke er til å unngå at det skjer en rekke brudd på fotballens regelverk i hver eneste kamp. Skader som oppstår som følge disse, mindre alvorlige regelbrudd kan ikke kvalifisere for yrkesskadedekning etter de regler som er redegjort for ovenfor.” (s. 8)

Dommen innebærer at stygge taklinger i strid med fotballens regler, og som kommer bakfra, ikke nødvendigvis oppfylder folketrygdlovens krav om ”plutselig eller uventet ytre hending” i ftrl. § 13-3. Terskelen før en skade klassifiseres som arbeidsulykke fremstår her som noe høyere for profesjonelle idrettsutøvere sammenlignet med ordinære arbeidstakere.

Differansen kan anses som et utslag av aksept av risiko, m.a.o. at en fotballspiller har akseptert en merrisiko sammenlignet med andre arbeidstakere. Selv om annet ordinært arbeid, for eksempel sykepleierarbeid, vil innebære risiko for smitte eller slag, vil dette kunne defineres som plutselig og uventet, slik at skadetilfellet likevel anses som arbeidsulykke.

I henhold til dommen har en profesjonell fotballspiller selv risikoen for en takling som kommer bakfra, til tross for at taklingen kommer brått på og samtidig er et brudd på fotballens eget regelverk.

Det neste spørsmålet er om lagmannsrettens syn har støtte i øvrige rettskildefaktorer. I den videre drøftelsen vil avgjørelsen fra lagmannsretten vurderes i lys av lovens ordlyd, forarbeider, Høyesterettspraksis, underrettspraksis og reelle hensyn.

2.6.4 Lovens ordlyd

For å finne rettsregelen er utgangspunktet for vurderingen en naturlig språklig forståelse av lovens ordlyd.

Første og annet punktum i ftrl. § 13-3 annet ledd, er som tidligere nevnt, to selvstendige vilkår.

Første punktum oppstiller to alternative vilkår, jfr. ordet ”plutselig” *eller* ”uventet”.

Dersom første punktum er oppfylt, er det ikke nødvendige å trekke annet punktum inn i vurderingen. Lagmannsretten mente at taklingen representerte et markert ulykkeselement og ”oppfyller som sådan i *utgangspunktet* kravet til plutselig ytre hending.” (min kursiv). Etter mitt syn må lagmannsrettens avgjørelse forstås slik at vilkåret for arbeidsulykke er oppfylt etter første punktum.

Lagmannsretten uttalte likevel at en takling bakfra ”ikke kan anses som en *usedvanlig eller uventet* belastning for en profesjonell fotballspiller”. Det virker som lagmannsretten i dette tilfelle *samtidig* trekker inn vurderingstema fra annet ledd, annet punktum, hvor påkjenninger og belastninger også regnes som arbeidsulykke dersom de er ”usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid”.

Om lagmannsrettens avgjørelse skal gi mening, må annet punktum gi uttrykk for at hele annet ledd er en skjønnsmessig helhetsvurdering, jfr. ordene ”Som arbeidsulykke *regnes også*” (min kursiv). Om dette er en korrekt forståelse av bestemmelsen, kan vurderingene lett gli over i hverandre ettersom begge punktumene bygger på mange av de samme kriteriene.

Om lagmannsrettens løsning er holdbar, er vanskelig å si, men ut fra lovens ordlyd virker tolkningen noe usikker.

2.6.5 Lovforarbeider

Etter lagmannsrettens syn har en fotballspiller akseptert en risiko for skade, ettersom sannsynligheten for skade under spillet på forhånd er kjent. Dette harmonerer ikke med uttalelsene i forarbeidene til folketrygdloven (NOU 1990: 20 side 575). Det kreves *ikke* at ulykkeshendelsen er *uvanlig* i det aktuelle arbeidsforholdet for å anse en skadehendelse som en arbeidsulykke. Avgjørende er om hendelsen kommer *uventet* slik at arbeidstakeren ikke rekker å avverge skaden. Det innebærer at en fotballspiller kan forvente å bli skadet i spill på banen, men det bør ikke være avgjørende så lenge taklingen kommer uventet slik at spilleren ikke rekker å avverge skaden. I et slikt tilfelle skulle skaden falle inn under lovens definisjon av yrkesskade forutsatt at øvrige betingelser er oppfylt.

Mot dette kan det anføres at det er forskjell på hvor ofte eller hvor sjelden en hendelse inntreffer i et arbeidsforhold, altså om hendelsen på dette livsområdet er uvanlig eller ikke. Det er ikke helt uventet at en fotballspiller som har ballen blir skadet i kamp. Spilleren må påregne at det andre laget vil forsøke å erobre ballen, bl.a. gjennom taklinger med kroppskontakt. I så måte utgjør fotball og håndball spesielle yrker, ettersom idrettsutøveren må påregne taklinger med betydelig kroppskontakt.

Fotballdommen harmonerer heller ikke med synspunktene i forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven, hvor læren om aksept av yrkesrisiko som nevnt er avvist på idrettens område. Forarbeidene til folketrygdloven behandler i liten grad spørsmålet om aksept av normal yrkesrisiko, heller ikke på idrettens område. Etter min mening må forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven tillegges vekt her, som nevnt under pkt. 2.4.

2.6.6 Høyesteretts praksis

I Rt. 2005 s. 1757, "Skyggedommen" var spørsmålet krav om erstatning etter yforsl. § 11 første ledd bokstav a. Arbeidstakeren skulle inn under et stillas for å hente et par bolter. Det var så lavt under stillaset at han måtte bevege seg på huk. Han oppfattet feilaktig at det kom en stålbejelke mot ham, og under avverge-manøveren oppstod det en vridning i kneet.

Årsaken til at skadelidte feiloppfattet situasjonen, kan ha vært en skygge av stålbjelken eller en annen person, derav ”skyggedommen”.

Etter en omfattende gjennomgang av forarbeider, praksis og juridisk teori, konkluderte Høyesterett under avsnitt 51; etter ftrl. § 13-3 annet ledd kan det ”ikke stilles noe tilleggskrav om ytre hending”. Hadde arbeidstakeren faktisk blitt truffet av bjelken, ville det ha vært en arbeidsulykke. En avvergemanøver mot en innbilt hendelse ble derfor likestilt som arbeidsulykke, jfr. avsnitt 52. Høyesterett neddemper her ulykkesbegrepet i folketrygdloven. På bakgrunn av denne dommen må man kunne trekke den konklusjon at det skal lite til før det konstateres at skaden skyldes en ytre, ukontrollert begivenhet.

I en dom fra Høyesterett 19. september 2006⁴⁴, ble en lege skadet i kneet under politiets pågripelse av vedkommende på kontoret i arbeidstiden. Spørsmål var om skaden kunne godkjennes som yrkesskade etter ftrl. § 13-6 annet ledd. Retten legger til grunn i avsnitt 50 at skaden var et ”hendig uhell under en rettmessig pågripelse”, men ettersom skaden oppstod mens legen var ”i arbeidet”, fikk skadelidte medhold i erstatningskravet. Det sentrale vurderingstema for Høyesterett var riktignok om legen var *i arbeid* etter ftrl. § 13-6 annet ledd, men et *hendig uhell* ved pågripelsen peker i retning av vilkåret til arbeidsulykke etter ftrl. § 13-3 ikke er strengt.

Slik jeg ser det harmonerer ikke dommen fra Gulating lagmannsrett 31. mars 2006 med synet i Rt. 2005 side 1757, ”Skyggedommen” eller høyesterettsdommen fra 19. september 2006, ettersom lagmannsretten legger til grunn at en hard takling bakfra ikke oppfyller vilkåret til ”arbeidsulykke” i ftrl. § 13-3.

---

⁴⁴ HR-2006-01587-A, ennå ikke inntatt i Rettstidende

2.6.7 Underrettspraksis

Ved vurderingen av *ordinære* yrkesgrupper, er underrettspraksis mer i tråd med Høyesteretts praksis og forarbeidene. Høyesterett sitt neddempede ulykkesbegrep er fulgt opp i saker som omhandler andre yrkesgrupper. Siste eksempel er dom avsagt i Eidsivating lagmannsrett 28. april 2006.⁴⁵ Her benyttet skadelidte, som var montør for Ringnes, en tang på en måte som falt inn under skadelidtes ordinære arbeids- og kompetanseområde. Det var ingen dirkete ytre påkjenning, men det oppstod likevel skade i hånden ved at et par sener og bånd mistet feste i knoklene. Lagmannsretten viste til det neddempede ulykkesbegrepet som Høyesterett la til grunn i Rt. 2005 s. 1757, ”Skyggedommen”, og ga skadelidte medhold. Lagmannsretten uttalte på side 4: ”Riktignok er det språklig sett unaturlig å si at skaden skyldes en ”ytre” hending. Men for det første er betydningen av ordlyden på dette punkt sterkt svekket ved Rt. 2005 s. 1757, jf. spesielt avsnitt 43 og 44. Og for det annet er formålet med lovens krav om ulykkesmoment først og fremst å hindre at mer diffuse plager og skader som følge av belastning over tid skal gi grunnlag for ekstra ytelser.”

Lagmannsretten fulgte m.a.o. opp Høyesterett sitt syn, og stilte ikke lenger et klart krav til *ytre* hending når arbeidstakeren på grunn av en vanskelig arbeidsstilling eller av andre grunner ble utsatt for en ekstraordinær belastning eller påkjenning. Dommen fra lagmannsretten harmonerer videre med bestemmelsens formål og de avgrensninger som er ment uttrykt i loven; kravet til arbeidsulykke er satt for å avgrense mot diffuse plager og belastninger over tid.

Det skal tilføyes at Justisdepartementet i utgangspunktet ikke var fremmed for å la belastningsskadene være omfattet av loven på lik linje som de ulykkesbaserte skadene. Men under henvisning til bl.a. administrative og økonomiske konsekvenser, konkluderte departementet likevel med at yrkesskadeforsikringen ikke skulle dekke belastningslidelser, jfr. Ot.prp. nr. 44 (1988-89) side 56. Med dette som bakgrunn, skrev departementet på

---

⁴⁵ Sak LE-2005-150043

side 89: ”Med arbeidsulykke forstås en plutselig hendelse eller begivenhet. Uttrykket må avgrenses mot skadelig påvirkning som har vart en viss tid.” Dette medfører at ordet ”ulykke” ikke i samme grad viser til en ekstraordinær hendelse. Ulykkesbegrepet er derimot satt opp for å avgrense mot diffuse belastningsskader som utvikler seg over tid.

2.6.8 Reelle hensyn

Ved tradisjonell yrkesskade er det en rettferdistanke som først og fremst har vært utslagsgivende. Arbeidstakeren løper en risiko til arbeidsgiverens og samfunnets beste. Et individs økonomiske tap som følge av yrkesskade må vurderes som en omkostning i arbeids- og næringslivet, på lik linje med andre kostnader. Det bør ikke være riktig at slike omkostninger skal bæres av den enkelte skadelidte. Det bør derimot være en kostnad som arbeidsgiver må ta i betraktning, og kalkulere inn i prisen for varen eller tjenesten.⁴⁶

Det er ikke unaturlig at idrettsutøvere vurderes annerledes enn tradisjonelle arbeidstakere. I alminnelig erstatningsrett, under f.eks. culperegelen, har juridisk teori i lang tid hevdet at aksept av risiko-reglene kommer til anvendelse på sport- og fritidsskadenes område.⁴⁷ Dette er forenlig med hensynene bak reglene; skadelidtes krav på erstatning er ikke så sterkt rettspolitisk fundert fordi det er en samfunnsinteresse at sport og fritidslivet ikke blir omgjerdet av for mange erstatningssaker.⁴⁸ Problemet oppstår først i de tilfeller en utøver velger idretten som sin *yrkessvei* og faller inn under det *objektive* ansvaret i yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven.

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 44 (1988-89) s. 39 annen spalte

⁴⁷ Se Hagstrøm: Læren om yrkesrisiko og passiv identifikasjon i lys av nyere lovgivning, Festskrift til Sjur Brækhus, Lov, dom og bok, s. 191-194.

⁴⁸ Dette drøftes nærmere under oppgavens del 4 om culperegelen

2.6.9 Konklusjon

Det skjer mye uventet i fotballspillet gang: stor risiko og mange brudd på spillets regler. Spørsmålet er som nevnt innledningsvis; hvem skal bære denne risikoen?

Forarbeidene er klare; læren om aksept av yrkesrisiko gjelder heller ikke for profesjonelle idrettsutøvere. Forarbeidene gikk så langt at det også ble lagt til grunn at *halvprofesjonell* idrett skulle være skånet for læren om aksept av yrkesrisiko.⁴⁹

Lovens ordlyd synes ikke å oppstille like mange vilkår som lagmannsretten tilsynelatende benytter for å vurdere om skaden kvalifiserer som arbeidsulykke.

Høyesterett har videre neddempet ulykkesbegrepet. I ordet ”arbeidsulykke” ligger det implisitt en risikovurdering, men betegnelsen ”ulykke” er satt for å avgrense mot belastningskader og andre diffuse plager. På denne bakgrunn bør kravet til ulykke etter min mening, ikke være markant høyere for profesjonelle idrettsutøvere, enn andre yrkesgrupper. Til tross for dette fremstår ikke terskelen lik for alle yrkesgrupper. Dette fremkommer særlig av fotballdommen fra Gulating lagmannsrett 31. mars 2006 (Jonas Jonsson).

Terskelen før den normale yrkesrisikoen betegnes som ”arbeidsulykke”, fremstår etter rettspraksis som dynamisk. Det medfører at det skal mer til før domstolene klassifiserer idrettskader som arbeidsulykke, slik at profesjonelle idrettsutøvere ikke har den samme beskyttelsen. Rt. 2005 side 1757, ”Skyggedommen” er avsagt før fotballdommen i lagmannsretten, og etter min mening burde avgjørelsen fra Høyesterett blitt tillagt mer vekt som rettskildefaktor, enn hva lagmannsretten la til grunn.

Vurdert opp mot ordinære yrker, kan idrett og sport for mange fremtøne seg som lek og underholdning. De forskjellige hensynene bak det tradisjonelle yrkesskadebegrepet kan fort

---

⁴⁹ Ot. prp. nr. 44 1988-86 s. 65 annen spalte

føre til at en idrettsutøver kommer i et mellomsjikt. Tanken om at en idrettsutøver bidrar til næringslivet som arbeidstaker, er nok ikke like godt fundert i den kollektive rettsbevissthet. Det kan virke som slike tanker har influert domstolenes syn på idrettsutøvernes rettslige stilling som arbeidstakere. Med en eventuell endring av rettspraksis kan også dette synet endre seg.

Det skal også legges til at slike taklinger som oftest ender bra ved at ingen blir hardt skadet. Men når det en sjelden gang fører til alvorlige og kroniske skader, bør også en slik yrkesskade være beskyttet av loven.

Etter å ha vurdert fotballdommen fra lagmannsretten mener jeg at den ikke harmonerer med de øvrige rettskildedefaktorer på området. Slik jeg ser det bør en hard og uventet takling bakfra oppfylle lovens vilkår om plutselig eller uventet ytre hending.

Dommen fra Gulating lagmannsrett av 31. mars 2006 er anket og står for behandling i Høyesterett slutten av november 2006. En avgjørelse fra Høyesterett kan bidra til en viktig grenseoppgang mellom hva som kan aksepteres som normal yrkesrisiko, og hva som skal defineres som yrkesskade i forhold til profesjonelle idrettsutøvere.

2.7 Yrkesrisiko for polititjenestemenn

2.7.1 Innledning

Det vil under utøvelse av de fleste yrker være risikomomenter. Som nevnt må det foreligge spesielle omstendigheter, et ulykkesmoment, for at en arbeidstaker skal tilkjennes erstatning, jfr. ftrl. 13-3.

I forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven er det forutsatt at arbeidsgiver skal bære den normale yrkesrisikoen. Spørsmålet er om det på bakgrunn av rettspraksis foreligger en høyere terskel for visse yrkesgrupper, in casu polititjenestemenn, slik at de i praksis må akseptere en høyere risiko før skaden betegnes som ”arbeidsulykke”.

Polititjenestemenn i operativ tjeneste er særlig utsatt for skade. Det foreligger ingen avgjørelser fra Høyesterett om yrkesskadebegrepet knyttet opp mot polititjenestemenn. Drøftelsen vil basere seg på de avgjørelsene som foreligger fra Trygderetten, ettersom de synes å bygge på en aksept av risiko-argumentasjon.

2.7.2 Trygderettspraksis

I en avgjørelse fra Trygderetten 24. august 2001 ble en politiinstruktør som ledd i undervisning lagt i bakken, og han pådro seg en skade i den forbindelse.⁵⁰ Retten uttalte at en viss skaderisiko måtte aksepteres i slikt arbeid; ”situasjonen var en del av As normale arbeid. Etter rettens mening ligger det også i sakens natur at hardhendt behandling og tvangsbruk, og derved risiko for å bli påført skade, i utgangspunktet ikke skal anses som uventet eller som en usedvanlig påkjenning eller belastning i forhold til hans normale arbeidssituasjon på skadetidspunktet.” Retten kom likevel til at grensen var overskredet i denne konkrete saken fordi instruktøren ble utsatt for ”plutselig overdreven tvangsbruk”,

---

⁵⁰ Sak TRR-2000-05331

og fordi situasjonen var ”en påkjenning/belastning utover rammen av det han må akseptere under normal utøvelse av sin yrkesaktivitet.”

Avgjørelsen innebærer at det skal oppstå en plutselig og uventet situasjon med en viss styrke, før hendelsen aksepteres som ulykke. Det ligger underforstått et synspunkt; polititjenestemannen har akseptert en normal utøvelse av yrket – en yrkesrisiko. Denne argumentasjonen er fulgt opp i senere avgjørelser fra Trygdretten, og gir etter min mening uttrykk for en fast og konsis praksis.

En sak er nylig avgjort i Trygdretten den 4. august 2006 (Solheim).⁵¹ Her oppstod det en skade som følge av et basketak med en arrestant som forsøkte å flykte fra fengselscellen. Spørsmålet var om skaden kunne anses som yrkesskade. Retten uttalte at ”det må foreligge spesielle omstendigheter for at en hendelse skal kunne anses for å være en arbeidsulykke. Det er dermed ikke tilstrekkelig å konstatere at det har oppstått en skade under utførelsen av arbeidet.” Her presiserer retten at hendelsen må bære preg av en *ulykke*.

Retten krever likevel en del før lovens vilkår er oppfylt: ”Enkelte skader er betinget av en slik plutselighet, kraft og dramatik, at den i seg selv bidrar til å sannsynliggjøre at man har med en plutselig og uventet hending å gjøre”. Retten uttalte videre på side 9 at ”arrestanten plutselig slo seg rebelsk” og konkluderte: ”Retten oppfatter situasjonen med håndgemeng og flukt som dramatisk, og hvor det er sannsynliggjort at ulykkemomentet er tilstede.”

Skadelidte fikk medhold, men avgjørelsen innebærer at det skal et noe kraftig og uventet sammenstøt til, før hendelsen aksepteres som arbeidsulykke.

---

⁵¹ Sak TRR-2006-00485

2.7.3 Konklusjon

Trygderettens uttalelser står i kontrast til forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven.⁵² Intensjonen bak yrkesskadeinstituttet er å gi en kompensasjon for den merrisiko det er å utføre arbeid i et arbeidsforhold. På den bakgrunn bør det i praksis ikke legges til grunn at terskelen er høyere før lovens vilkår til ”arbeidsulykke” er oppfylt for visse yrker. Særlig må dette gjelde for yrkesgrupper som påtar seg en risiko til samfunnets beste. Det kan fort støte den allmenne rettsfølelsen.

Premisser i kjennelsen fra 2006 (Solheim) står også i kontrast til premissene i Rt. 2005 s. 1757 ”Skyggedommen”. Skadelidte fikk riktignok medhold i begge tilfellene, men Høyesterett slo fast at det ikke lenger stilles høye krav til en ytre hending. Ulykkesbegrepet er satt for å avgrense mot diffuse belastningsskader over tid, ikke for å fremheve hvor høy grad hendelsen må bære preg av å være en *ulykke* for å oppfylle lovens vilkår. Trygderettskjennelsen er avsagt etter Skyggedommen, og burde derfor i større grad ha påvirket Trygderettens vurdering av ulykkesbegrepet.

Historisk var begrunnelsen for yrkesskadeforsikringen å sikre de økonomiske forholdene for høyrisikoyrker, slik som gruvearbeidere i Tyskland og industriarbeidere i England.⁵³ Her var det nettopp den høye risikoen i yrket som var utgangspunktet for at man innførte en forsikringsordning. Høy risiko bør derfor ikke være et argument for at kravet til arbeidsulykke er høyere for polititjenestemenn enn for andre yrkesgrupper. For særlig risikoutsatte yrker bør vernet tvert i mot være bedre, fordi behovet naturlig nok er større. De overnevnte kjennelsene fra Trygderetten kan sammenlignes med Rt. 1950 s. 448 ”Sykepleierdom III”, hvor en sykepleier på et psykiatrisk sykehus ble slått ned av en pasient. Det var nettopp slike høyrisikoyrker lovgiver ønsket å beskytte med yrkesskadedekningen, slik at dommen ikke lenger er utslag av gjeldende rett. Etter min

---

⁵² Ot.prp. 44 (1988-89) s. 65

⁵³ Asbjørn Kjørstad, *Yrkesskadetrygden* (1979) s. 350 flg.

mening bør det derfor ikke settes høye krav til vilkåret om arbeidsulykke i det tilfellet en politibetjent blir skadet i et basketak med en arrestant. Det er verken rimelig eller naturlig å legge risikoen på den ansatte for et økonomisk tap som skyldes en påregnelig følge av arbeidsgivers virksomhet.

Som et argument mot mitt standpunkt kan det hevdes at ansatte i risikoutsatte yrker får en kompensasjon gjennom høyere lønn. Den økte lønnen kan i prinsippet benyttes til å tegne egen forsikring. Det er imidlertid lite trolig at risikoen for skade i særlig grad er avgjørende for lønnsfastsettelsen. En generell lønnsforhøyelse vil dessuten ikke kanalisere pengestrømmen dit behovet er størst. En skadet arbeidstaker vil sannsynligvis ha et større økonomisk behov enn hva generell lønnsforhøyelse vil kunne gi. Det hjelper lite for en skadet arbeidstaker at vedkommendes arbeidskollegaer mottar et generelt lønnstillegg.

Det er videre en forutsetning for å anvende aksept av risikosynspunkter ved yrkesskader, at det er tale om skader som skyldes en risiko som har vært *kjent* for arbeidstakeren, jfr. Rt. 2001 side 1646, ”KOLS-dommen”.⁵⁴ De færreste arbeidstakere har en fullstendig oversikt over mulige eller påregnelige risiki allerede ved ansettelsen. Det gjelder særlig ved ordinære yrker. Arbeidstakeren blir i alminnelighet først kjent med de påregnelige risiki ved virksomheten etter en tids ansettelse. Logisk må derfor tidspunktet hvor arbeidstakeren selv aksepterer å bære risikoen i tid ligge *etter* selve ansettelsen. Risikooverføringen må dermed utledes av at arbeidstakeren fortsetter i jobben til tross for at han er kjent med de påregnelige skaderisiki.

På den annen side er de påregnelige risikomomenter noe mer fremtredende for polititjenestemenn allerede ved ansettelsen. Det er allment kjent at yrket bl.a. innebærer å løse konflikter hvor fysisk makt ofte vil være en nødvendig del av arbeidet. Politistudenter

---

⁵⁴ Nærmere redegjørelse for KOLS-dommen under pkt. 2.8 om innholdet i læren om aksept av yrkesrisiko

gjennomgår en treårig utdanning på Politihøgskolen, hvor fokus er å lære studenten til å løse de fremtidige faresituasjoner som kan oppstå.

Etter endt utdanning vil risikoen for skade være kjent for polititjenestemenn før de tar ansettelse. Dette avviker fra en "ordinær" arbeidstaker som kun kjenner sin nye arbeidsplass av omtale, eller etter en generell orientering i forbindelse med ansettelsesprosessen. En polititjenestemann kan derfor sies i større grad å ha akseptert risikoen som medfølger arbeidet.

Reelt sett er det likevel vanskelig, om ikke umulig, for en arbeidstaker å overskue den yrkesrisiko som det hevedes at han aksepterer. Dette må også gjelde for polititjenestemenn. Dette står i kontrast til fotballspillere, hvor risikoen for skade er en mer naturlig del av spillets gang.

Polititjenestemenn driver ikke sport og underholding slik ansatte idrettsutøvere gjør. De bekjemper kriminalitet og påtar seg gjennom dette arbeidet en risiko til samfunnets beste.

Etter mitt syn bør derfor ikke terskelen ligge høyt før skaden oppfyller vilkåret for arbeidsulykke. Det vil i så fall medføre at aksept av yrkesrisiko i praksis kommer til anvendelse for denne gruppen.⁵⁵

---

⁵⁵ For brannmenn, se Rt. 1988 s. 174. Saken gjaldt en brannmann som fikk ordre om å holde seg ved brannbilen, men som likevel gikk om bord i båten som var i brann. Han omkom, men kommunen ble frifunnet for enkens erstatningskrav fordi skadelidtes eget forhold var den dominerende årsaken. Nærmere behandlet i Kjønstad (2003) s. 492, 494, 528 og 533.

2.8 Innholdet i læren om aksept av yrkesrisiko

Forutsatt at læren om aksept av yrkesrisiko skal benyttes, må reglens innhold være slik rettspraksis har lagt til grunn: Det må være en risiko som er kjent for arbeidstakeren, jfr. Rt. 2001 side 1646, ”KOLS-dommen”. Saken gjaldt en yrkesskade som oppstod før yrkesskedeforsikringsloven. I tiden før skadeerstatningsloven og yrkesskedeforsikringsloven hadde læren om aksept av yrkesrisiko fremdeles en viss gyldighet. Høyesterett uttalte at det må være ”en forutsetning for å anvende aksept av risikosynspunkter ved yrkesskader, at det er tale om skader som skyldes en risiko som har vært kjent for arbeidstakeren. Dette er lagt til grunn som et bærende element i de sentrale dommer hvor synspunktet er anvendt, jf. Rt. 1949 s. 688, Rt. 1950 s. 448 og Rt. 1957 s. 25.”

Dersom læren om aksept av risiko skal benyttes, må vurderingen bygge på de synspunkter som Høyesterett legger til grunn i de nevnte avgjørelsene. En risiko som ikke er synlig, vil være vanskelig å ”akseptere”. Et helt uventet og avledet risikomoment kan en arbeidstaker vanskelig ta i betraktning før han trer inn i den risikofylte situasjonen.

2.9 Svensk og dansk rett

Det kan være naturlig å se hen til utenlands rett med nære relasjoner til norsk rettstradisjon.

Svensk rett er på linje med Norge. Etter lov om arbetskadeförsäkring av 1977, kapittel 2 § 1 første ledd, regnes yrkesskade som en ”skade til följd av olycksfall...” Det innebærer som i Norge at skaden må være forårsaket av en arbeidsulykke – ”*olycksfall*”.

Dansk rett er noe forskjellig fra norsk og svensk rett. Etter dansk rett er vilkåret for erstatning knyttet til *årsakssammenhengen* og ikke til et vilkår om arbeidsulykke. I følge dansk lov om arbejdsskadesikring § 6 er ulykke ”en personskade forårsaget af en hændelse

eller en påvirkning, der sker pludseligt eller inden for 5 dage.”⁵⁶ I praksis synes man å benytte en tidsgrense på tre til fire timer. Ved behandlingen av en yrkesskade skal det ifølge forarbeidene foretas ”en konkret vurdering af, om der er årsagsforbindelse mellem hændelsen eller påvirkningen og skaden.”⁵⁷ Den sentrale vurderingen blir ikke om en skade kan klassifiseres som en arbeidsulykke eller ikke, men om skaden kan spores tilbake til en *hendelse i arbeidstiden*. På den måten trekks ikke skadelidtes forhold inn ved vurderingen under vilkåret om arbeidsulykke.

Språklig inneholder ordet ”arbeidsulykke” en risikobetraktning hvor skadelidtes forhold kan trekkes inn, som nevnt under pkt. 2.5. Etter dansk rett blir ikke ulykkevurderingen (og risikobetraktningen) like fremtredende, ettersom skaden kan oppstå innen fem dager. På den måten unngås spørsmålet om en arbeidstaker har akseptert risikoen som kan føre til arbeidsulykken og dermed også skaden. Det avgjørende er om det foreligger årsakssammenheng. Dette er retts teknisk forenkling av lovverket. De generelle kravene til yrkesskade vil selvsagt være de samme.

Den norske folketrygdloven har en tilsvarende ordning for visse persongrupper. Et eksempel er vernepliktige (menige), jfr. ftrl. § 13-8 første ledd. De er yrkesskadedekket, men det kreves ikke at det skal foreligge noe ulykkesmoment; alle skader og sykdommer som blir påført eller oppstår *i tjenestetiden* godkjennes. Løsningen er begrunnet i reelle hensyn. Forsvaret har ansvar for unge mennesker under kommando i pliktig militærtjeneste, uten særlig innflytelse på egen risiko eller sikkerhet. Mens arbeidstakere kun er yrkesskadedekket i arbeidstiden, er vernepliktige også yrkesskadedekket for enhver skade som er påført eller oppstått i tidsrommet fra de møter til tjeneste til de blir dimittert, jfr. ftrl. § 13-8 annet ledd. Lovverket gjenspeiler på dette området den risikoen militært personell utsettes for.

---

⁵⁶ Lov nr. 440 av 10. juni 2003 om arbeidsskadesikring

⁵⁷ Vejledning om anerkendelse af ulykker av 14. september 2005/3. udgave.

2.10 Selvstendig næringsdrivende

Spørsmålet om hvem som skal bære yrkesrisikoen *utenfor* rammen av yrkesskedeforsikringsloven er fremdeles aktuelt. Det er for de selvstendige næringsdrivende spørsmålet har særlig interesse.

Selvstendig næringsdrivende er en person som ikke er ansatt i et firma eid av andre, men som livnærer seg på egen hånd. En selvstendig næringsdrivende kan være registrert med enkeltpersonforetak eller et annet personlig foretak. Selvstendige næringsdrivende er med andre ord personer som driver virksomhet for egen regning og risiko.

I disse yrkene er fortsatt utgangspunktet at den normale risiko som følger vedkommende yrke, må bæres av yrkesutøveren selv. Dette ble avgjort i Rt. 1981 s. 312

”Tannlegedommen”. Her ble en privatpraktiserende tannlege smittet av hepatitt under behandling av en pasient. Det ble fremhevet at skaden var en del av en tannlegens ”ordinære yrkesmessige risiko” (s. 319). Retten fant at tannlegene er kjent med smittefaren. Av den grunn har de en særlig ”oppfordring til å stille de nødvendige spørsmål til pasienten og ta særlige foranstaltninger når dette fremstiller seg som påkrevd. Den økonomiske risiko kan de gardere seg mot ved å tegne de nødvendige forsikringer.” (s. 320).

Vurderingen er fulgt opp i Rt. 2004 s. 122 ”Tannstoffdommen”. Her ble produsenten av tannlegematerialer frifunnet. Allergireaksjonene var en følge av en bivirkning av produktet som ikke kunne fjernes, og tannlegen var kjent med bivirkningen. Førstvoterende siterte fra forarbeidene til produktansvarsloven, hvor det heter at ”skader som følger produktets natur og som en normalt aktsom forbruker bør forvente og dermed kunne eliminere eller ta hensyn til, blir en naturlig del av livets risiko som skadelidte selv må bære.”⁵⁸

---

⁵⁸ NOU 1980: 29 Om produktansvaret s. 85-85

Mulighetene til å tegne forsikring er et viktig hensyn i spørsmålet om hvem som skal bære tapet dersom risikoen for skade materialiserer seg. Synspunktet er særlig fremhevet i den sistnevnte dommen, ”Tannstoffdommen: ”I denne situasjonen er et ikke unaturlig at selvstendig næringsdrivende tannleger, for å beskytte seg mot skadersisiko, tegner en yrkesskadeforsikring” (side 127).

Dommene innebærer at selvstendig næringsdrivende selv må bære den normale yrkesrisikoen. Å legge forsikringsbyrden på skadelidte, står her som en naturlig løsning i dag.

2.11 Nærmere om skillet mellom yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven

Som nevnt har forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven lagt læren om aksept av yrkesrisiko død. Som behandlet under pkt. 2.4 har forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven likevel ikke *direkte* gyldighet ved løsning av rettsspørsmål under folketrygdloven. Tolket i sin ytterste konsekvens vil det medføre at læren om aksept av yrkesrisiko kan ha betydning i forhold til folketrygdloven.

Fotballkjennelsen, håndballkjennelsen og de to politikjennelsene som er behandlet i denne oppgaven, ble avgjort i Trygderetten etter folketrygdloven. Under pkt. 2.4 konkluderte jeg likevel med at forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven kan benyttes som tolkningsfaktor ved løsning av rettsspørsmål under folketrygdloven.

Spørsmålet under dette punktet blir om det kan oppstilles et *generelt* skille mellom de to lovene.

Synspunktet kan underbygges med at yrkesskadeforsikringsloven er et *erstatningsrettslig*

institutt, mens folketrygdloven er et *stønadsinstitutt*.⁵⁹ Forkjellige hensyn gjør seg derfor gjeldende under de ulike lovene. Dette er et argument for å ikke benytte forarbeidene til yrkesforsikringsloven ved behandling av spørsmål under folketrygdloven.

Det kan argumenteres for at det foreligger et slikt skille. Det er på det rene at yrkesskedeforsikringsloven § 11 skal forstås på samme måte som yrkesskadebegrepet i folketrygdloven § 13-3. Men dette gir ikke nødvendigvis et grunnlag for en motsatt løsning: folketrygdlovens regler om yrkesskade må ikke nødvendigvis forstås på samme måte som yrkesskedeforsikringsloven.

Støtte for et skille mellom erstatningsregler og folketrygden som stønadssystem finnes i Rt. 2005 s. 495 "Passiv røyking II" avsnitt 61 og 65. En 53 år gammel kvinne hadde fått lungekreft etter i lengre tid både ha røykt selv og vært utsatt for passiv røyking under arbeidet. Spørsmålet i saken var om sykdommen i sin helhet kunne godkjennes som yrkesskade. Høyesterett forstod folketrygdloven § 13-4 annet ledd bokstav d slik at betingelseslæren i *erstatningsretten* ikke var innført ved godkjenning av yrkesskade etter folketrygdloven. Retten fremholdt i avsnitt 61: "Erstatningsretten gjelder skade påført av noen som kan holdes ansvarlig. Hensynene bak kravene til årsakssammenheng i erstatningsretten er forskjellige fra de hensyn som ligger til grunn for trygdelovgivningen."

Et grunnvilkår for erstatning etter norsk rett er, som nevnt under pkt. 1.2, at det foreligger en påregnelig årsakssammenheng mellom den aktuelle skaden og det økonomiske tapet. Folketrygden bygger på hovedårsakslæren; skaden under arbeidet må være hovedårsak til skaden. I erstatningsretten innebærer betingelseslæren at ansvar pålegges i alle tilfelle hvor yrkesskaden kun er et nødvendig vilkår for at yrkessykdommen inntreffer, forutsatt at den er så vidt vesentlig i årsaksbildet, jfr. Rt. 1992 s. 64 "P-pilledom II". Dette vil etter Høyesteretts syn i Passiv røyking II-dommen "innebære at yrkessykdommer måtte

---

⁵⁹ Staten v/Rikstrygdeverket argumenterer for et slikt skille i anketilsvaret til Høyesterett i saken om fotballspiller Jonas Jonsson.

godkjennes som yrkesskade i sin helhet også hvor andre påvirkninger eller sykdommer er de dominerende. En slik utvidelse av yrkesskadetrygdens dekningsomfang hører under lovgiver.”

Høyesterett oppstilte i denne saken et skille mellom erstatningsrett og folketrygd. Retten begrunner tolkningen med de forskjellige hensynene bak lovgivningen. Mot dette kan det anføres at skillet kun gjelder spørsmålet om årsakssammenheng. De øvrige erstatningsrettslige vilkårene drøftes ikke med et tilsvarende skille.

I Passiv røyking II-dommen behandler Høyesterett dessuten erstatningsretten på *culpagrunnlag*. Det fremkommer av Høyesteretts dom at en eventuell erstatning bygger på en forutsetning om at noen ”kan holdes ansvarlig”. Det innebærer et ansvar på *subjektivt grunnlag* etter culparegelen. Yrkesskade tilkjennes derimot på *objektivt grunnlag*, uten å måtte påvise verken skyld eller skadevolder.

Å oppstille et generelt skille mellom erstatningsrett og folketrygd er etter min mening lite hensiktsmessig utover på årsakssammenhengens område. Det strider mot tanken om at yrkesskadebegrepet skal behandles likt under de to regelsettene. Resultatet kan bli at yrkesskadebegrepet i rettspraksis utvikler seg forskjellig under de to lovene, noe som kan medføre en uheldig utvikling. Etter mitt syn bør derfor et skille mellom yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven ikke gjennomføres, selv om Høyesterett avgrenser mot generell erstatningsrett i spørsmålet om årsakssammenheng. Rettstekniske og prosessøkonomiske hensyn tilsier at begrepene for øvrig praktiseres likt.

Yrkesskadeforsikringsloven er fra 1989. Det er i forarbeidene forutsatt at yrkesskadebegrepet skal bygge på den tidligere (dagjeldende) lov om folketrygd fra 17. juni 1966: ”Ordlyden er den samme som i folketrygdloven § 11-4 nr. 1 og skal forstås på

samme måte”.⁶⁰ Folketrygdloven fra 1. mai 1997 § 13-3 viderefører yrkesskadebegrepet. På den bakgrunn bør yrkesskadebegrepene fortsatt tolkes likt.

Dette er også lagt til grunn i rettspraksis. Et eksempel er RG 2003 s. 478 (Agder lagmannsrett): ”Lagmannsretten bemerker at det er enighet om at yrkesskadebegrepet i yrkesskedeforsikringsloven og folketrygdloven er det samme”. Saken var mellom Staten v/Rikstrygdeverket og IF Skadeforsikring.

I NOU 2004: 3 om Arbeidsskadeforsikringen, mener utvalgets flertall, herunder utvalgets leder Asbjørn Kjønstad, at det to sporede yrkesskadesystemet bør slås sammen til én felles ordning: arbeidsskadeforsikringsordningen, se side 27 pkt. 1.8.5. Om det to-sporede systemet faktisk slås sammen er uvisst, men utvalgets synspunkt er likevel et argument for at gjeldende regler bør praktiseres likt.

Slik jeg ser det, er det lite hensiktsmessig med et skille mellom de to lovene på generelt grunnlag, med unntak av kravet til årsakssammenheng. Forskjellig årsakssammenheng i trygderetten og erstatningsretten er foranket gjennom fast og konsis praksis. En eventuell endring hører under lovgiver.

Læren om aksept av risiko, som er lagt død under yrkesskadeforsikringsloven, bør derfor ikke ha gyldighet under folketrygdloven.

---

⁶⁰ Ot. prp. nr. 44 (1988-89) s. 89.

2.12 Avsluttende drøftelse og oppsummering

Spørsmålet som oppgaven reiser er; hvem skal bære risikoen for det økonomiske tapet som skaden påfører arbeidstakeren? Er det skadelidte, skadevolder, arbeidsgiver eller samfunnet?

Loven bestemmer at den normale yrkesrisikoen er delt mellom arbeidsgiver i yforsl. § 11 og samfunnet gjennom folketrygdloven § 13-3.

I følge praksis har likevel aksept av yrkesrisiko – til en viss grad – gyldighet innenfor risikoutsatte yrker som idrettsutøver og politi. Læren om aksept av risiko blir ikke brukt fast og entydig, men drøftelsene bærer preg av de samme vurderingene som faller inn under begrepet.

Læren om aksept av risiko står sentralt når arbeidstakerens totale erstatningsrettslige stilling skal vurderes. Forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven er imidlertid klare: læren om aksept av yrkesrisiko har ikke gyldighet innenfor noen yrker, selv ikke profesjonell og halvprofesjonell idrett. Praksis synes imidlertid å trekke i en annen retning, nemlig at en idrettsutøver og polititjenestemenn har et mindre vern enn andre arbeidstakere.

Det er klart at håndball- og fotballspillere blir utsatt for harde taklinger og til tider kraftfull kroppskontakt. Det er ikke til å unngå at det skjer en rekke brudd på spillets regler i hver eneste kamp. I så måte utgjør fotball og håndball spesielle yrker, ettersom risikomomentene er påregnelige og en naturlig del av spillet. Tilsvarende gjelder for polititjenestemenn, ettersom håndtering av konflikter kan medføre bruk av makt, men det er ikke en like vanlig del av hverdagen, slik taklinger er en naturlig del av lagspillet.

Etter forarbeidene til folketrygdloven, kreves det ikke at ulykkeshendelsen er *uvanlig* i det aktuelle arbeidsforholdet. Avgjørende er om hendelsen kommer *uventet* slik at arbeidstakeren ikke rekker å avverge skaden. Denne presiseringen trekker i retning av at

idrettsutøvere og polititjenestemenn bør få dekket skaden som arbeidsulykke i de tilfeller skadehendelsen kommer uventet og brått på, slik at vilkåret til ”arbeidsulykke” er oppfylt.

Den generelle utviklingen i erstatningsretten går i retning av å styrke skadelidtes stilling, særlig på personskadesektoren.⁶¹ Dette har medført at terskelen er hevet betydelig før skadelidtes forhold trekkes inn ved vurderingen av ansvarsgrunnlaget. I Rt. 2001 s. 1646 ”KOLS-dommen”, uttaler Høyesterett: ”Når det henses til de hensyn som begrunner det ulovfestede objektive ansvar, slik som risikoavveininger, pulverings og forsikringshensyn samt rimelighetshensyn, er det for meg ikke tvilsomt at arbeidsgiveren bør være nærmest til å bære ansvaret for skaden i As tilfelle.” Uttalelsen understreker at skadelidtes forhold har mindre betydning ved vurderingen når ansvarsforholdet skal fordeles.⁶²

Skadelidtes *behov* for økonomisk kompensasjon og *velferdshensyn* blir stadig tillagt større vekt i erstatningsretten. Det innebærer at skadelidtes forhold spiller en langt mindre rolle i dag, enn tidligere. Synspunktene bør etter mitt syn også få anvendelse på for profesjonelle idrettsutøvere og polititjenestemenn.

Reelle hensyn har etter mitt syn stor vekt. Begrunnelsen for yrkesskadedekningen var opprinnelige å beskytte høyrisikoyrker, slik som gruvearbeidere. Yrker som politi gjør en innsats for å bekjempe kriminalitet til samfunnets beste. Høy risiko for skade bør derfor ikke være et argument *mot* yrkesskadedekning.

Idretten for sitt vedkommende har økt i både omfang og kommersialisering. De forskjellige klubbene har i høy grad fokus på inntjening. Merkevaregiganter betaler store summer i sponsormidler. Det vil være unaturlig om den enkelte spiller skulle falle utenfor yrkesskadedekningen, når de med liv og helse som innsats tjener penger til fordel for

---

⁶¹ Lødrup (2005) s. 242

⁶² Se Kjønstad (2003) s. 532-533.

kommersielle krefter. *Forsikrings- og pulveriseringshensyn* tilsier at arbeidsgiver via forsikringsordninger bør bære de økonomiske følgene av yrkesskader som en driftkostnad.

Det er viktige forskjeller mellom folketrygdloven og yrkesskadeforsikringsloven når det gjelder skadelidtes *medvirkning*.⁶³ Folketrygdlovens ytelser etter kap. 13 om yrkesskade, kan *ikke* reduseres eller falle bort på grunn av den skadelidtes medvirkning. Etter lov om yrkesskadeforsikring § 14 kan erstatning falle bort eller reduseres ved *forsettelig* og *grov uaktsom* medvirkning fra skadelidtes side.

Bakgrunnen for de forskjellige reglene er rettferdstanken. Folketrygden skal stå som siste, grovmaskede nett for sosial og økonomisk sikkerhet for individet. Behovet for trygdeytelser er like stort uansett årsaken til skaden eller sykdommen, og den enkelte skal derfor ikke ”straffes” for sine misgjerninger.⁶⁴ Skadelidtes forhold skal derfor ikke trekkes inn i vurderingen under folketrygdloven.

Disse tankene er viktige for aksept av risiko-synspunktene. Forskjellen mellom medvirkning og aksept av risiko er som nevnt under pkt. 1.4 ikke stor. De grenser opp mot hverandre. Etersom erstatning i folketrygdloven ikke kan reduseres på grunnlag av medvirkning fra skadelidte, har jeg vanskelig for å se at læren om aksept av risiko skal kunne benyttes som et alternativ under folketrygdloven. Det vil innebære å snike skadelidtes forhold inn bakveien, på et område det ikke er tiltenkt.

Under folketrygdloven vil *forsettelig* skadeforvoldelse normalt ikke foreligge ved en arbeidsulykke. Skade påført med vilje blir vanligvis ikke godkjent, idet ulykkesmomentet mangler, et eksempel er selvmord, se Trygderettens kjennelse 71/00025. Dette innebærer at

---

⁶³ NOU 2004: 3 Arbeidsskadeforsikring, s. 22 første spalte.

⁶⁴ Asbjørn Kjørstad, Skadelidtes medvirkning – om teori, solidaritet og velferdstenkning i norsk erstatningsrett, i Festskrift til Carsten Smith, Universitetsforlaget 2002, s. 485-504, på s. 502.

begrepet arbeidsulykke har vært benyttet for å avskjære krav som kunne vært vurdert ut fra en medvirkningsregel.

De forskjellige juridiske løsningene kan tidvis fremstå som tilfeldige, hvilket også er påpekt av *Kjønstad*: ”Ved læren om normal yrkesrisiko har verken lovgiver, Høyesterett eller den juridiske teori gått dypt inn i problemene, og resultatet synes å blitt tilfeldige. Dertil har forholdet mellom *skadelidtes medvirkning* og *aksept av risiko* aldri blitt skikkelig avklart.”⁶⁵

For yrkesskadeforsikringsloven er de sosiale hensynene mindre tungtveiende, slik at fradrag for skadelidtes forhold bør kunne gjøres ut fra alminnelige rettfærdsbetraktninger, hvilket også er tilfelle i yforsl. § 14.

Under pkt. 4 om culpaansvar på idrettens område, er det i rettspraksis benyttet en mild aktsomhetsnorm. Skadelidte har i stor grad akseptert en risiko, og terskelen før erstatning tilkjennes er høy. En økende tendens i trygderettspraksis går i retning av å benytte argumentasjonen som hører under culpaansvaret til å begrunne avslag, selv om yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven bygger på et objektivt ansvarsgrunnlag. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om utviklingen er hensiktsmessig. Hensynene bak de forskjellige ansvarsgrunnlagene er forskjellige, slik at argumentasjonen ikke bør gis like sterk gjennomslagskraft på begge områder.

Etter min mening gjør velferdshensynet seg gjeldende med stor tyngde. Kostnaden som den enkelte skadelidte blir påført, kan enkelt fordeles mellom samfunnet og arbeidsgiver, og vil resultere i en pulverisering av kostnaden. Slik jeg ser det, bør derfor aksept av risiko ikke benyttes på yrkesområder som politi og lagidrett som håndball og fotball.

---

⁶⁵ Asbjørn Kjønstad, Aksept av yrkesrisiko og medvirkning til yrkesskade og yrkessykdommer – Fra trygderettens og erstatningsrettens grensesnitt, i Festskrift til Nils Nygaard, Fagbokforlaget 2002, s. 433-456.

3 Utøvererklæring

Hovedregelen i norsk rett er avtalefrihet. Det er følgelig ikke noe i veien for at en person frivillig samtykker til å avstå fra å kreve erstatning dersom en skade skulle oppstå.

Det er en glidende overgang fra de klare samtykketilfellene til de tilfellene hvor man kan reise spørsmål om man ut fra skadelidtes adferd kan anse et samtykke som underforstått, altså et spørsmål om aksept av risiko.⁶⁶

Som nevnt tidligere under pkt. 1.4.1, skilles det mellom samtykke til den fysiske risiko og den rettslige risiko. Svaret bror på en tolkning av samtykket og situasjonen for øvrig.

I enkelte tilfelle har en idrettsutøver akseptert en risiko i form av en avtale, kalt utøvererklæring. Et eksempel er utøvererklæringen til Det internasjonale skiforbundet (FIS), se vedlegg 1.

De utøverne som er ansatt, og dermed faller inne under reglene om yrkesskadedekning, vil kunne få økonomisk kompensasjon på den måten. Erklæringen får først betydning i de tilfeller utøveren ikke er ansatt, typisk selvstendig næringsdrivende, eller faller utenfor yrkesskadedekningen pga. læren om aksept av risiko.

Utøvererklæringen reguleres av sveitsisk rett, jfr. punkt 5, annet ledd. Hensikten med erklæringen er å illustrere hvordan en arrangør ønsker å skyve risikoen over på utøveren.⁶⁷

---

⁶⁶ Lødrup (2005) s. 143

⁶⁷ Det faller utenfor oppgaven å redegjøre for om sveitsisk rett uten videre ville godtatt erklæringen, eller om den også der må tolkes, eventuelt innskrenkende i forhold til FIS.

Erklæringen vil i det følgende bli vurdert opp mot norske rettsregler. Spørsmålet er om det etter norsk rett ville være rettslige begrensninger som naturlig måtte tolkes inn i ansvarsfraskrivelsen.

I erklæringens punkt 4 om ”release”, fritar utøveren FIS for ethvert ansvar knyttet til både skade og økonomisk tap: ”for any loss, injury, or damage suffered in relation to my participation in FIS sanctioned competition or training”. I slike tilfelle har utøveren akseptert både risikoen for skade og de økonomiske følgene av denne, som kan føres tilbake til FIS som arrangør.

Det eksisterer rettslige skranke for hvilke risiki en person kan påta seg, slik at samtykke som ansvarsbortfallsgrunn kan ha en begrenset betydning. Erklæringen må f.eks. være avgitt uten tvang eller svik, og den gjelder kun mellom avgiver og mottaker. Videre gjelder det ulovfestede prinsipper som skranke for samtykkets rekkevidde, slik som ærbarhetsprinsippet som har kommet til uttrykk i NL-5-1-2.

I strafferetten er det antatt at samtykke ikke fritar for straff hvor det er tale om grov legemsbeskadigelse, f.eks. tap av syn, hørsel og taleevne, jfr. straffeloven av 22. mai. nr. 10. 1902 § § 9 og 231. Samtykke til drap fritar heller ikke for straffeansvar, jfr. straffeloven § 235. Tilsvarende begrensninger må gjelde som ulovfestede prinsipper i forhold til reglene om samtykke.⁶⁸

Aksept av risiko i utøvererklæringen fra FIS må etter norsk rett leses med de overnevnte begrensninger. Det innebærer at FIS ikke uten videre kan fraskrive seg ansvar for ”any loss, injury, or damage suffered” (min kursiv).

---

⁶⁸ Se NOU 1988: 6 s. 26, 1. spalte

Utøvererklæringen har mye tilfelles med standardavtaler som behandles i avtaleretten og obligasjonsretten.⁶⁹ Som et fellestrekk har Høyesterett lagt en streng tolkningspraksis til grunn dersom standardavtalen ensidig er utarbeidet av den ene parten, særlig i de tilfelle hvor styrkeforholdet er skjevt, og den ene parten har favorisert egne interesser. Dersom det oppstår en alvorlig skade på en utøver, og ansvaret i utgangspunktet faller på FIS, kan norske domstoler sette til side ansvarsfraskrivelsen, enten på grunnlag av de nevnte ulovfestede prinsipper eller på grunnlag av avtaloven § 36. Domstolene har flere muligheter: Erklæringen kan enten tolkes innskrenkende, helt eller delvis settes til side, eller omskrives på de punkter hvor avtalen ikke er samsvar med norsk rett, jfr. avtaleloven § 36. Det kan også stilles spørsmål ved hvor ”frivillig” samtykket er, ettersom erklæringen *må* signeres for å kunne delta i arrangementet.

Utøvererklæringen er kort og språklig uklar. Viktige spørsmål overlates derfor til en tolkning av erklæringen.⁷⁰ I vårt tilfelle er ansvarsgrunnlaget av interesse. Det kan tenkes at FIS under arrangementet har opptrådt uaktsomt, for eksempel med dårlige sikringstiltak. Ansvarsfraskrivelsen kan etter min mening vanskelig tolkes slik at FIS skal holdes fri for ansvar som kan føres tilbake til *forsettlig eller uaktsom* opptreden fra arrangørens side. Det vil stride imot prinsippene i strafferetten, hvor en person ikke kan samtykke til grov legemsbeskadigelse på egen kropp etc. Vi sitter igjen med en erklæring som i høyden regulerer risikoen for hendelige uhell, selv om dette ikke fremkommer av erklæringen.

Utøvererklæringen viser på hvilken måte viktige spørsmål om liv og helse kan være regulert i praksis. Utøvererklæringen er et godt eksempel på hvordan en idrettsutøver på forhånd samtykker til en ansvarsfraskrivelse, selv om erklæringen etter norsk rett må tolkes med de begrensninger jeg har redegjort for.

---

⁶⁹ Det faller utenfor oppgaven å gå nærmere inne på avtalerettslige og obligasjonsrettslige temaer. Jeg viser derfor til fremstillingene i Viggo Hagstrøm ”Obligasjonsretten” (Oslo 2004) og Jo Hov ”Avtaleslutning og ugyldighet” (Oslo 2002).

⁷⁰ For nærmere redegjørelse av avtalerettslige tolkningsregler og prinsipper, se fotnote over.

4 Aksept av risiko ved ansvar på subjektivt grunnlag - culpa

4.1 Innledning

Når det gjelder innholdet av culpapregelen vises det til min generelle drøftelse i pkt. 1.2.

I en culpavurdering inngår flere momenter; det legges vekt på normer utenfor erstatningsretten (rettslige standarder knyttet til livsområdet saken gjelder), ordinære erstatningsrettslige momenter, skadevolders forhold og skadelidtes forhold. Av interesse for oppgaven er skadelidtes forhold.⁷¹

Spørsmålsstillingen er den samme som tidligere; kan det anses som et utslag av aksept av risiko dersom skadelidte idrettsutøver selv har utsatt seg for en bestemt risiko eller selv økt risikoen for å bli påført skade? Skadelidtes forhold kan i et slikt tilfelle ha en innflytelse på aktsomhetvurderingen. Spørsmålet blir da om skadelidte selv skal bære tapet hvis risikoen realiseres.

Denne delen av drøftelsen faller inn under den alminnelige erstatningsretten, der det fokuseres på de tilfeller hvor det foreligger en skadevolder å forholde seg til. Under drøftelsene av yrkesrisiko, var forutsetningen at vedkommende idrettsutøver var ansatt, og dermed falt inn under den objektive yrkesskadedekningen i folketrygden og yrkesskedeforsikringen. Dette er ikke tilfelle her.

Idrettsskadene som er behandlet tidligere i oppgaven, ble riktignok påført av en skadevolder, men fokus for drøftelsen ble lagt på om skadelidte idrettsutøver kunne få

---

⁷¹ Nærmere om momentene under culpapregelen; se Asbjørn Kjønstad, En modell for culpavurderingen, Tidsskrift for erstatningsrett nr. 2/2005 s. 87.

dekket sitt tap gjennom yrkesskadeforsikringen og folketrygden, ikke direkte av skadevolder. I den videre drøftelsen skal jeg nå se nærmere på forholdet direkte mellom skadelidte og skadevolder.

I *praksis* er det likevel ikke noe i veien for at skadelidte forholder seg til sitt forsikringsselskap, og at forsikringsselskapet søker regress av skadevolder for selskapets erstatningsutbetaling til skadelidte. Det er ofte hensiktsmessig for skadelidte å forholde seg til et betalingsdyktig forsikringsselskap enn en skadevolder som ikke nødvendigvis har økonomiske forutsetninger til å klare en erstatningsutbetaling. Det må særlig gjelde i de tilfeller hvor skadevolder ikke har ulykkesforsikring. Dette fremhever at forsikringsmulighetene er et sentralt hensyn under en erstatningsrettslig vurdering.

Om skadelidte eller skadevolder er forsikret, vil ikke ha betydning for forholdet dem i mellom, og heller ikke for den videre drøftelsen. Forsikringsselskapet trer kun inn i skadelidte eller skadevolders rettslige posisjon, og det vil ikke forstyrre den rettslige vurderingen av forholdet mellom skadelidte og skadevolder.

4.2 Aksept av risiko på idrettens område - culpaansvaret

Culparegelen er hovedregelen i norsk erstatningsrett og er som nevnt under pkt. 1.2 et ansvar på subjektivt grunnlag og innebærer skyld fra skadevolders side. Forutsatt at vilkårene for culpa er oppfylt, er risikoen for skaden som *utgangspunkt* lagt på skadevolderen, hvilket fremstår som en rimelig risikofordelig. Men det er ikke mer enn et utgangspunkt. Ved ansvar på subjektivt grunnlag kan *skadelidtes forhold* medføre at skadevolderen ikke har handlet uaktsomt.

Selve ansvarsgrunnlaget kan med dette influeres av forhold skadelidte selv må svare for. Av hensyn til skadevolderen bør ”skadelidte ha en viss egenrisiko eller *vågnad* for skade

på sine gode.”⁷² Skadevolder kan ved en bestemt adferd øke risikoen for skade på sine omgivelser. Dersom omgivelsene er kjent med denne risikoen, kan skadelidtes kunnskap om risikoen og muligheter til å beskytte seg mot den, være et moment ved helhetsvurderingen av hvem tapet endelig skal ramme. *Lødrup* uttaler at skadelidte ”må innrette seg etter omverden med dens skrøpligheter og risikomomenter”.⁷³ Dette fremhever at erstatningsretten er en lære om risikoplassering. Ved vurderingen av hvor risikoen for en bestemt begivenhet skal plasseres, er det følgelig naturlig også å trekke inn skadelidtes forhold.

Dersom skadelidte selv har utsatt seg for en bestemt risiko eller selv økt risikoen for å bli påført skade, kan det anses som et utslag av aksept av risiko, slik at skadelidte selv må bære tapet hvis risikoen realiserer seg. Når det gjelder *idrettsutøvere* skriver *Lødrup*:

”Ved deltakelse i lagsport o.l. er risikoen for skade fra en annen deltaker i høyeste grad til stede, fotball, ishockey, boksing er nærliggende eksempler. Men for at skadevolder i disse tilfelle skal påføres ansvar, må skadevolders adferd være særlig klanderverdig. Den som deltar i en fotballkamp må finne seg i at motspillerne går inn i harde taklinger, taklinger som kan være strid med fotballspilletts regler. Men det anses ikke som uaktsomt i erstatningsrettslig henseende.”⁷⁴

Uttalelsen indikerer at det i juridisk teori er oppstilt en mild aktsomhetsnorm innenfor idrettens område. I en artikkel skriver Steinar Tjomsland følgende under overskriften ”Lagspill”:⁷⁵

”På den annen side kan det ikke legges til grunn at alle brudd på de relevante spilleregler

---

⁷² Nygaard (2000) s. 22

⁷³ Lødrup (2005) s. 120

⁷⁴ Lødrup (2005) s. 121

⁷⁵ Gunnar Martin Kjenner (red.), *Idrett og jus*, 2. utgave, s. 183.

uten videre medfører erstatningsansvar, dersom regelbruddet fører til at en motspiller blir skadet. Uttalelser i den juridiske teori – og i utenlands rettspraksis – kan tyde på at domstolene også i slike tilfeller vil legge en forholdsvis mild norm til grunn. Bakgrunnen for det er for det første den korte tid til å vurdere situasjonen som spillerne har til rådighet under spillet. For det annet skjer det en rekke brudd på spillereglene i hver eneste kamp. Alle som har kjennskap til disse idrettsgrener, vet at det i kampens hete ofte går hardt for seg, og at man derfor lett kan bli utsatt for ureglementert spill. Utøverne er på ingen måte uvitende om den forholdsvis tøffe handlingsnorm som ofte preger kampene. De må derfor i betydelig utstrekning finne seg i at den erstatningsrettslige aktsomhetsnormen tilpasses dette. Atskillig kan derfor tale for at erstatningsansvar bare vil foreligge ved de reglementsbrudd som har sin årsak i hensynløst spill.”

Enhver regelstridig skadevoldende handling vil etter disse forfatterne ikke medføre erstatningsansvar etter culperegelen. Om man deltar i fotballkamp, er det ikke upåregnelig at man kan bli skadet ved en regelstridig takling. De overnevnte synspunktene forutsetter at deltakerne som utgangspunkt må ha akseptert en slik risiko. Vurderingen i en enkelte sak vil derfor i stor grad bero på hvor *langt* samtykket til risiko går.

Begrunnelsen for at en mild aktsomhetsnorm synes å være samfunnets interesse i rekreasjon og oppmuntring til sport og idrett selv om aktiviteten ikke er risikofri. Under spillets gang er det ofte liten tid til å overveie situasjoner før utøveren må handle. Lagidretten er ikke bare forbeholdt de profesjonelle spillerne; den utrente og uerfarne idrettsutøver må også få lov til å delta.

En mild aktsomhetsnorm har støtte i underrettspraksis.

Et eksempel er dom avsagt i Hålogaland Lagmannsrett 5. januar 2006 (Oldboys-lag).⁷⁶

---

⁷⁶ LH-2005-69993

Under trening på et oldboys-lag ble en spiller varig skadet ved at en motstanders arm traff ham i ansiktet. Retten uttalte at ”A deltok imidlertid i en lagidrett hvor det forutsettes betydelig kroppskontakt og hvor det er vanlig med dirkete nærkontakt. A aksepterte ved å delta den alminnelige risiko for skader man generelt tar ved å delta i fotball. Han må også sies å ha akseptert risiko for skade som følge av at utøverne var utrente og manglet ferdigheter, eksempelvis i en taklingssituasjon bedømte feil og kom for sent inn i taklingen. Også i slike idretter forbys imidlertid voldsomme angrep på motstander og brutal og/eller hensynsløs adferd. Det er videre en forutsetning at kroppskontakt er en naturlig del av spillet.” Lagmannsretten flertall konkluderte likevel med at armbruken bar preg av hensynsløshet og at handlingen gikk ut over den alminnelige risiko skadelidte hadde akseptert ved å delta. Skadelidte ble derfor tilkjent erstatning.⁷⁷

Dommen bygger likevel på en forutsetning der en spiller i stor grad har akseptert en *alminnelig* risiko for skade.

Hvilken type aktivitet som utøves, er også av betydning. Aktsomhetsnormen vil ikke være den samme i forhold til en aktiv fotballspiller, som deltar på høyt nivå, som ovenfor en mosjonsspiller. Den som deltar i en aktivitet på høyt nivå med intenst, hurtig og hardt spill tar en større risiko for skade enn den som deltar i mer mosjons- og hobbypreget spill med lavt tempo og hvor lite står på spill, da med unntak av skader som direkte skyldes manglende erfaring og ferdigheter.

På den annen side kan det argumenteres for at det er personen som bryter spillets regler som *alene* bør bære tapet. Fotballreglene er i stor grad satt opp for å unngå skade under spillets gang. De rettslige erstatningsreglene bør her underbygge fotballreglene, slik at spilleren både gjennom fotballreglene og de alminnelige erstatningsreglene oppfordres til å ikke benytte en spillestil hvor spillets regler brytes og skade oppstår. Hensynet bak er

---

⁷⁷ Oldboysdommen ble anket til Høyesterett men nektet fremmet (HR-2006-00462-U)

prevensjon; dersom idrettsutøveren er klar over at hardhendt spill kan medføre erstatningsansvar, vil utøveren sannsynligvis forsøke å unngå de hardeste taklingene. Regelen vil virke preventivt og bidrar til å redusere antall skader. Om det holder i praksis er likevel tvilsomt. Når de fleste utviser forsiktighet, er det nok ikke med tanke på erstatning, men fordi man ikke ønsker å bli skadet eller skade andre.

Som nevnt vil normen likevel variere avhengig av om utøveren er profesjonell eller bedriver trening og mosjonssport. Basert på dommen kan følgende tilfeller på generelt grunnlag i det vesentligste føre til erstatningsansvar for utøveren: forsettlig regelstridige angrep på motspiller som medfører en særskilt fare for denne, samt andre forseelser av særlig brutal og usportslig natur. Når det gjelder trening og mosjonssport, kan uaktsomme regeloverskridelser som fremtrer som farlige og hensynsløse, føre til ansvar.

Sakens parter i oldboysdommen var skadevolder A mot Sparebank 1 Skadeforsikring AS. Det innebar at skadelidte hadde ulykkesforsikring og søkte først sitt tap dekket av eget forsikringsselskap, mot at selskapet hadde et regresskrav i behold mot skadevolder. Oldboysdommen fremhever hvor sentralt forsikringshensynet er i praksis.

I en annen stilling står de sportslige skadene som bærer preg av å være mer hendelige uhell. Det er hendelser som oppstår mer tilfeldig i løpet av spillets gang, og som ikke bærer preg av culpøs opptreden fra andre spillere. Et eksempel er RG. 2005 side 1449. Her presterte en uerfaren golfspiller et feilslag med den følge at en annen spiller, ca. 40-50 meter unna, ble truffet i ansiktet av golfballen. Lagmannsretten kom til, i likhet med tingretten, at skaden ikke var et resultat av uaktsomhet, men et hendelig uhell og slår fast at "[r]ettspraksis har i saker om idrettsskader lagt til grunn en mild culpanorm, ut fra hensynet til aksept av risiko."

Skadelidte hadde etter rettens syn akseptert en risiko for skade, og skadevolder ble frifunnet. Ettersom retten kom til at skadevolder ikke opptrådte culpøst, er det uten

interesse om culpanormen er mild eller streng, men dommen viser at retten tar utgangspunkt i en mild culpanorm på bakgrunn av læren om aksept av risiko. Dommen gir derfor et uttrykk for hvilke vurderinger praksis legger til grunn i spørsmålet om skadeforvoldelse på culpagrunnlag innen idretten.

Oldboysdommen og golfspillerdommen gjaldt en vurdering av forholdet direkte mellom to fysiske personer. Skadelidtes forhold kan stille seg annerledes dersom skadevolder er et selskap med kommersielle interesser.

I Rt. 2000 s. 1991 "Alpinbakkedom I" var spørsmålet om erstatningsansvar for et alpinanlegg. Saken gjaldt en alvorlig skade på en ung kvinne som benyttet seg av en provisorisk trasé i alpinbakken. Kvinnen skled og traff en stein som lå ca. 0,5-1 meter fra traséen. Steinen lå i en sving 15-20 meter nedenfor et heng. Høyesterett kom til at det var *uaktsomt* av alpingselskapet at det ikke var satt opp varsling eller andre sikringstiltak ved et slikt "kritisk punkt" (s. 1995).

Skadelidtes krav ble likevel redusert med 1/3 på grunn av egen medvirkning. Hun kjørte en løype som var ukjent, hun var klar over at det var vanskelig å se terrengforholdene, reduserte ikke farten da hun fikk tårer i øynene, og fortsatte over den uoversiktlige hengekanten med en ikke ubetydelig fart.

Rt. 2001 s. 1221 "Alpinbakkedom II" gjaldt en kvinne som falt ned i en sprekk i snødekket utenfor preparert løype og ble alvorlig skadet. Høyesterett kom til at alpingselskapet hadde et erstatningsansvar på culpagrunnlag; "det var uaktsomt av anleggseier ikke å sette opp et varselskilt på toppen av brettekket om at det var snøsprekker ved den vestlige traséen" (s. 1227). Det var spørsmål om skadelidte hadde akseptert en risiko ved å velge en trasé utenfor preparert område: "Den ankende part [alpingselskapet] har pekt på at utøvere som kjører utenfor prepart område, aksepterer en risiko. Jeg er ikke uenig i at skiløping utenfor alpinanlegg som hovedregel skjer på eget ansvar. Snøsprekken oppstod imidlertid, som

nevnt, i tilknytning til en trasé som fremstår som en naturlig, alminnelig nedfart, og anleggseier har da plikt til å redusere risikoen innen rimelighetens grenser” (s. 1226).

Skadelidtes forhold ble i denne dommen ikke tillagt vekt, verken som medvirkning eller som aksept av risiko.

4.3 Avsluttende drøftelse

Det er klart at deltakelse i mange typer lagidretter vil medføre risiko for skade. Det sentrale spørsmålet er som nevnt innledningsvis: skal skadevolder, skadelidte eller samfunnet bære det økonomiske tapet for de skader som skjer i sport og fritid?

Oldboysdommen og golfspillerdommen gjaldt en vurdering av forholdet direkte mellom to fysiske personer. Teori og underrettspraksis benytter i disse tilfellene en mild culpanorm på idrettens område ut fra hensynet til aksept av risiko. Dette innebærer at skadelidtes forhold har innflytelse på aktsomhetsnormen.

Lødrup og Tjomsland argumenterer for at skadelidte alene skal bære tapet, med unntak for ekstreme situasjoner. Synspunktene er benyttet i praksis, som vist i dommen om oldboyslaget. Etter mitt syn er ikke argumentasjonen helt overbevisende. Svakheten ved synspunktene til Lødrup og Tjomsland, er at de går rett på skadelidtes forhold og trekker i liten grad inn skadevolders handlinger ved vurderingen. Det er naturlig å spørre om hvorfor den *alminnelige* culpanormen om varsomhet og forsiktighet *ikke* gjelder overfor andres viktige rettsgoder som liv og helse?

Dette fremhever at læren aksept av risiko er ”hard” juss. Det foreligger en enten/eller-situasjon hvor ansvarsgrunnlaget faller bort i sin helhet. Det er ikke rom for å redusere erstatningssummen etter et konkret skjønn.

Sammenlignet med oldboysdommen og golfspillerdommen, har ikke læren om aksept av risiko like stor gjennomslagskraft i de to alpindommene. Alpindommene tar heller ikke

utgangspunkt i en mild aktsomhetnorm, men benytter den alminnelige culpanormen. Det kan være begrunnet i at alpineselskapene er profesjonelle aktører med kommersielle interesser. Alpindommene er likevel i kjerneområdet for sport og idrett, og som påpekt av Kjønnstad: ”Dommene viser at aksept av risiko-synspunktet ikke lenger har særlig gjennomslagskraft selv på dette området, som etter den juridiske teori skulle utgjøre et område for aksept av risiko selv etter avvisningen av læren om aksept av risiko i Stortinget i 1985.”⁷⁸

Etter mitt syn gir de to alpindommene en mer rimelig og fornuftig løsning, sammenlignet med oldboysdommen og golfspillerdommen. Viktige rettsgoder som liv og helse blir ivaretatt, og skadevolders forhold trekkes inn på lik linje med en ordinær culpavurdering. Alpindommene er avsagt i Høyesterett, mens oldboysdommen og golfspillerdommen er avsagt i lagmannsretten. Dette må tillegges en ikke ubetydelig vekt.

Jeg også enig med Kjønnstad når han skriver: ”Man må etter min mening være forsiktig med å la erstatningsvernet falle bort ved såkalt ”aksept av risiko” og hypotetisk samtykke. Skadelidtes forhold bør etter min mening først og fremst vurderes etter i forhold til reglene om skadelidtes medvirkning i skadeerstatningsloven § 5-1, og ikke trekkes inn i culpavurderingen.”⁷⁹

Ved medvirkning kan erstatning *skjønnsmessig* reduseres etter skadeerstatningsloven § 5-1, men ved aksept av risiko faller ansvarsgrunlaget bort i sin helhet. Etter min mening ville en medvirkningsregel gi et større rom for skjønn, og kan lettere tilpasses forskjellige livsområder.

---

⁷⁸ Kjønnstad (2003) s. 533

⁷⁹ Asbjørn Kjønnstad, En modell for culpavurderingen, Tidsskrift for erstatningsrett Nr. 2/2005 s. 120

5 Aksept av risiko ved ulovfestet objektivt ansvar

Et sentralt spørsmål ved vurderingen av ulovfestet objektivt ansvar, er risikoens størrelse. Den må i vesentlig grad overstige *dagliglivets risiko*.

Ved ulovfestet objektivt ansvar er det ikke like naturlig å benytte læren om aksept av risiko. Den risiko som i tilfelle aksepteres, er dagliglivets risiko. Skadelidte må selv bære følgene av den risikoen som man normalt er utsatt for i det miljøet man befinner seg i.

Synspunktet er fremhevet i Rt. 1939 s. 720 "Rutebåtdommen". En passasjer falt og ble skadet ombord i en mindre rutebåt idet båten la til kai i Bergen. Spørsmålet var om rederiet var erstatningsansvarlige for skaden. Passasjeren tapte enstemmig i Høyesterett. Problemstillingen var om passasjerene ved tilleggingen ble påført "en risiko ut over den som de måtte være forberedt på, når skipet legger til ved sine regulære stoppesteder" (s. 721). Høyesterett kom til at rutebåten fulgte vanlig manøvrering, og det kunne ikke være urimelig at skadelidte måtte tolerere dette: "Hvis en enkelt av disse [passasjerene] på grunn av særlige forhold – f.eks. på grunn av dekkets glatthet, den stilling hvori han står i forhold til skipets fartsretning o.l. – allikevel blir påført skade, må dette sees som et av de uhell, som vil kunne inntreffe under alle livets forhold, men som ikke i alminnelighet danner grunnlag for erstatningskrav" (s. 722).

Først når risikoen overstiger terskelen for dagliglivets risiko, er det aktuelt å tilkjenne erstatning. Det må foreligge et særpreget eller ekstraordinært faremoment eller risikomoment. Dette fremkommer av Rt. 1988 s. 1003 "Kabelfergedommen", Rt. 1992 s. 64 "P-pilledom II", Rt. 1993 s. 1201 "Lettbetongdommen" og Rt. 1991 s. 1303 "Gulvlukedommen".

Sistnevnte dom er et godt eksempel: En restaurantgjest falt 4,5 meter ned gjennom en usikret luke i gulvet. Spørsmålet var om restauranten var erstatningsansvarlig for skadene gjesten pådro seg i fallet: ”Utgangspunktet for denne vurderingen vil være at det foreligger en skaderisiko som vesentlig overstiger den vanlige - det som kan betegnes som dagliglivets risiko” (s. 1306). Det ble besvart bekreftende fordi luken ”representerte et meget framtreddende risikomoment - det må etter forholdene kunne karakteriseres som ekstraordinært” (s. 1307). Skadelidte fikk på denne bakgrunn tilkjent erstatning.

Men man kan stille spørsmål om ikke skadelidte hadde akseptert en risiko ved å åpne luken, sette seg på huk og titte ned? Velferdshensyn ligger nok bak risikoplasseringen. Når faremoment realiserer seg i en skade, plasseres ansvaret ofte hos den parten som har en forsikringsadgang. Næringsdrivende har mulighet for å fordele kostnadene, slik at tapet ikke rammer den enkelte. Samfunnets ressurser kanaliseres til dem som har det største behovet. Bedriften var nærmest til å sikre luken og eliminere risikoen og skadelidtes medvirkning er ikke like avgjørende.

Ved ulovfestet objektivt ansvar er det likevel vanskelig å benytte læren om aksept av risiko. Risikoen er i mange tilfeller ikke synlig, slik at den vanskelig kan *aksepteres*. Det beste eksempelet er Rt. 1972 s. 965 ”Mønepannedommen”. Her ble en tilfeldig fotgjenger truffet av en mønepanne som falt ned. Gårdeier ble ansvarlig for de skader fotgjengeren pådro seg. De færreste som går på fortauet kan sies å ha ”akseptert” en ”daglig risiko” for å bli truffet av bygningsdeler etc. Skadelidte må selv bære risikoen for dagliglivets skader, men det er vanskelig å benytte læren om aksept av risiko i denne sammenheng; det blir unaturlig å si at individet har akseptert *livet* med alle de risikomomentene som her inngår.

Etter mitt syn er det mer hensiktsmessig å benytte medvirkning i slike tilfelle. Det krever at skadelidte selv har opptrådt mer aktivt og utvist skyld. Erstatningssummen kan nedsettes avhengig av skadelidtes skyldgrad.

6 Avsluttende drøftelse

Erstatningsretten har på generelt grunnlag regler om redusert erstatning på grunn av skadelidtes medvirkning, jfr. skl. § 5-1. Ved medvirkning er hovedregelen at det foreligger egen *skyld* hos skadelidte. Reglene om aksept av risiko kan derimot komme til anvendelse selv om skadelidte har opptrådt *fullt forsvarlig*.

Rettsvirkningen er også ulik. Til forskjell fra aksept av risiko kan skadelidtes medvirkning føre til en reduksjon av erstatning som kan variere med graden av skyld. Har skadelidte for eksempel medvirket ved forsett, kan erstatningen settes til null. Ved de lavere gradene av skyld, kan skadelidtes erstatningskrav være i behold eller reduseres skjønnsmessig. Ved aksept av risiko er det ingen glidende overgang; enten foreligger ansvarsgrunnlag eller så har grunnlaget bortfalt i sin helhet. Det er ingen overgang – alt eller intet. Det er ikke rom for en skjønnsmessig reduksjon av erstatningssummen.

Kjønstad påpeker at det ”er paradoksalt at den uaktsomme medvirkning kan føre til delvis erstatning, mens det aktsomme forholdet hos skadelidte kan føre til ingen erstatning.”⁸⁰

Aksept av risiko har nær sammenheng med medvirkning og samtykke. Det kan være naturlig å takke farvel til læren om aksept av risiko, og heller utvide begrepet om skadelidtes medvirkning. I følge forarbeidene til skadeerstatningsloven § 5-1, ble det forhold at skadelidte må anses å ha avfunnet seg med risikoen for skade likestilt med uaktsom medvirkning.⁸¹ Likestilt med medvirkning skulle etter § 5-1 første ledd også være at skadelidte hadde ”bragt seg selv i en situasjon som han visste eller burde forstå innebar en særlig risiko for skade”.⁸²

---

⁸⁰ Kjønstad (2003) s. 506

⁸¹ NOU 1977: 33 s. 50

⁸² NOU 1988: 6 s. 28

Asbjørn Kjønstad skriver at aksept av risiko ”har blitt benyttet som et eget avslagsgrunnlag i tillegg til de ordinære vilkårene for erstatningsansvar, og *aksept av risiko* er blitt plassert *sideordnet med skadelidtes medvirkning*. Jeg har ikke sett noen rettslige analyse av om det er behov for *to* slike nært beslektede rettslige figurer i norsk erstatningsrett.”⁸³

Læren om aksept av risiko kan legges inn under læren om medvirkning. Det gir en retts teknisk forenkling og bidrar til klare rammer for skadelidte som slipper å forholde seg til forskjellige former for juridiske konstruksjoner.

For yrkesskader er det i utgangspunktet ikke noe i veien for å benytte et dynamisk arbeidsulykkebegrep, slik at terskelen blir høyere for idrettsutøvere, men forarbeidene peker per dags dato i motsatt retning. Med erstatningsrettens ekspansjon, og heving av erstatningsnivået, er erstatningsretten blitt en viktigere del av næringslivets rammebetingelser.⁸⁴ Det er et skjønnsspørsmål å vektlegge den risiko skadelidte selv må bære, og hvor det lett kan oppstå meningsforskjell. Det er derfor viktige med klare og forutsigbare regler. Dersom aksept av risiko skal benyttes på idrettens område, bør det derfor gjøres gjennom en lovendring.

Forholdet mellom skadelidtes medvirkning og aksept av risiko har som tidligere nevnt aldri blitt avklart. Saken om fotballspiller Jonas Jonasson skal behandles av Høyesterett og kan bidra til en nyttig avklaring på området.

Ved medvirkning legges det vekt på hensynene til prevensjon og reparasjon. Begge parter ønsker å unngå skaden, og det bidrar til et rimelig og rettferdig resultat.

De to dommene i Rt. 1988 s. 1003 ”Kabelfergedommen” og Rt. 1991 s. 1303, ”Gulvlukedommen”, gjaldt ansvar på ulovfestet objektivt grunnlag, og knytter seg til

---

⁸³ Kjønstad (2003) s. 507

⁸⁴ Se bl.a. Are Stenvik i Lov og Rett 2004 Nr. 03

alkohol, selskapsliv og restaurantbesøk. Det er fritidsområder som etter den juridiske teori tradisjonelt skulle utgjøre et kjerneområde for læren om aksept av risiko, men læren ble ikke benyttet. Tilsvarende gjelder for de to alpindommene Rt. 2000 s. 1991 og Rt. 2001 s. 122. De gjaldt ansvar på subjektivt grunnlag innen sport og idrett, men heller ikke i disse tilfellene fikk læren gjennomslag.

På denne bakgrunn er det etter mitt syn ingen grunn til å opprettholde læren om aksept av risiko verken for profesjonelle idrettsutøver eller polititjenestemenn, og heller ikke på sport og fritidsskadenes område.

Dersom skadelidtes forhold skal trekkes inn, bør det benyttes en medvirkningsregel som gir domstolene rom for en mer skjønnmessig vurdering. Det kan føre til en mer nyansert fordeling av tapet mellom skadelidte og skadevolder. På den måten blir det en forholdsmessighet mellom skylden og erstatningsansvarets omfang, og resultatet kan i større grad tilpasses den alminnelige rettsfølelsen. Det gir domstolene mulighet til å foreta nyanserte vurderinger, og komme frem til et rimelig resultat i det enkelte tilfelle.

7 Litteraturliste

Litteratur:

- Anders Agell, *Samtykke och risikotagande*, Stockholm 1962.
- Andersen, Kristen, *Skadeforvoldelse og erstatning*, Oslo 1970
- Aubert, Vilhelm, *Den norske obligationsretts spesielle del*, 2. utg. bd II, Kristiania 1905
- Bengtson, Bertil, *Skadestånd vid sport, lek och sällskapsliv*, Stockholm 1962
- Festskrift til Carsten Smith, Oslo 2002, Asbjørn Kjønstad sin artikkel fra s. 485
- Festskrift til Peter Lødrup, Gyldendal 2002, Asbjørn Kjønstad sin artikkel fra s. 377
- Gisle, Jon, *Jusleksikon*, Kunnskapsforlaget Oslo 1999
- Tjomsland, Steinar i *Idrett og jus*, 2. utgave, Universitetsforlaget, Gunnar Kjenner (red.)
- Kjønstad, Asbjørn, *Yrkesskadetrygden*, Universitetsforlaget 1979, 2. opplag 1988
- Kjønstad, Asbjørn, *Innføring i trygderett*, Tano Aschehoug 1997
- Kjønstad, Asbjørn, *Erstatningsretten i utvikling*, Universitetsforlaget Oslo 2003
- Lødrup, Peter, *Lærebok i erstatningsrett*, 5. utgave, Gyldendal Akademisk Oslo 2005
- Nygaard, Nils, *Skade og Ansvar*, 2. utgave, Bergen 1980
- Nygaard, Nils, *Skade og Ansvar*, 5. utgave, Bergen 2000
- Stang, Fredrik, *Skade voldt av flere*, Christiania 1918
- Stang, Fredrik, *Erstatningsansvar*, Christiania 1919

Dommer:

Høyesterett:

- Rt. 1933 s. 509 (Sykepleierdom I)
- Rt. 1937 s. 471 (Vaktmesterdommen)
- Rt. 1939 s. 720 (Rutebåtdommen)
- Rt. 1949 s. 688 (Sykepleierdom II)

Rt. 1950 s. 448 (Sykepleierdom III)
Rt. 1957 s. 25. (Fjøsørøktekdommen)
Rt. 1972 s. 965 (Mønepannedommen)
Rt. 1981 s. 312 (Tannlegedommen)
Rt. 1988 s. 174 (Brannmanndommen)
Rt. 1988 s. 1003 (Kabelfergedommen)
Rt. 1991 s. 1303 (Gulvlukedommen)
Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)
Rt. 1993 s. 1201 (Lettbetongdommen)
Rt. 2000 s. 1991 (Alpinbakkedom I)
Rt. 2001 s. 1221 (Alpinbakkedom II)
Rt. 2001 s. 1646 (KOLS-dommen)
Rt. 2004 s. 122 (Tannstoffdommen)
Rt. 2005 s. 495 (Passiv røyking II)
Rt. 2005 s. 1757 (Skyggedommen)
HR-2006-01587-A, (Lege pågrepet av politi) (ennå ikke inntatt i Rettstidende)

Lagmannsretten:

RG 2003 s. 478
RG. 2005 side 1449 (Golfspiller)
LG-2005-59957 (Fotballspiller Jonas Jonsson)
LH-2005-69993 (Oldboyslag)
LE-2005-150043 (Ringnes montør)

Trygderetten:

Idrett:

TRR-2003-01737 Mette Davidsen, håndball
TRR-2004-01599 Jonas Jonsson, fotball

Politi.

TRR-2000-05331 Instruktør i selvforsvar

TRR-2005-00168 Lønskog, teleskop kølle

TRR-2006-00485 Solheim, basketak med arrestant i celle

Lover:

Lov 22. mai nr. 10. 1902 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven)

Lov 31. mai nr. 4 1918 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven)

Lov 28. juni 1957 nr 16 om friluftslivet (friluftsløven)

Lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarsloven)

Lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning

Lov 10. juni 1977 nr. 73 om jernbaneansvar (jernbaneansvarsloven)

Lov 13. mai. 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven)

Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring (yrkesskadeforsikringsloven)

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)

Forarbeider:

NOU 1977: 33 Skadeerstatningsloven

NOU 1988: 6 Erstatning og forsikring ved yrkesskade

Ot. prp. nr. 44 (1988-1989) Yrkesforsikringsloven

NOU 1990: 20 Forenklet folketrygdlov

Ot. prp. nr. 29 (1995-96) Om ny lov om folketrygd (folketrygdloven)

NOU 2004: 3 Arbeidsskadeforsikring

8 Vedlegg

VEDLEGG 1: Utøvererklæring for Det internasjonale skiforbundet.

ATHLETE'S DECLARATION

FOR REGISTRATION WITH THE INTERNATIONAL SKI FEDERATION (FIS)

I, the undersigned, understanding that my signature to this declaration does not limit the obligation of the organizer to prepare and maintain competitions courses in accordance with FIS rules and FIS safety standards then in effect,

Family Name	First Name	YOB	Nation	
Discipline: Alpine ☐	Nordic ☐	Other ☐	Gender: Male ☐	Female ☐

make the following declaration:

1. FIS RULES; REGULATIONS AND PROCEDURES

I understand and accept that my participation at any event which is part of the FIS calendar is subject to my acceptance of all FIS rules applicable in connection with such event. I therefore agree to be submitted to such rules, regulations and procedures and to the jurisdiction of the bodies which are in charge of applying them, including but not limited to the exclusive jurisdiction of the Court of Arbitration for Sport CAS in Lausanne, Switzerland, where such is provided by FIS rules.

2. ACKNOWLEDGEMENT OF RISKS

I am fully aware and conscious of the potential risks involved in competition skiing activities and of the risk caused by speed and gravitational forces, be it during training or during the actual competition. I recognize that there are risks linked with the attempt to achieve competitive results which requires me to stretch my physical abilities. I also know and accept that the risks factors include environmental conditions, technical equipment, and atmospheric influences as well as natural or manmade obstacles. I am further aware that certain movements or actions cannot always be anticipated or controlled and therefore cannot be avoided or prevented through safety measures.

Consequently, I know and accept that when I engage in such competitive activities, my physical integrity and, in extreme cases, even my life may be at risk.

Furthermore, I know and accept that the above mentioned dangers linked with my participation may threaten third parties within the competition and training area.

I will conduct my own inspection of training and competition courses. I will immediately notify the jury of any safety concerns I may have. I understand that I am responsible for the choice of the appropriate equipment and of its condition, for the speed at which I race and for the selection of my line through the course.

3. PERSONAL LIABILITY

I understand that I may be found personally liable to third parties for damages arising from bodily injury or property damage they may suffer as a result of an occurrence linked with my participation in training or competition. I agree that it is not the responsibility of the organizer to inspect or supervise my equipment.

4. RELEASE

To the extent permitted by the applicable law, I release FIS, my National Association, and the organizers and their respective members, directors, officers, employees, volunteers, contractors and agents from any liability for any loss, injury, or damage suffered in relation to my participation in FIS sanctioned competition or training.

5. DISPUTE RESOLUTION

Without limitation to the jurisdiction of any body of competent jurisdiction in connection with the application of the FIS Rules, regulations and procedures to which I submit as a consequence of my participation at events that are published in the FIS calendar (see point 1 above), I agree that any dispute which is not to be adjudicated in application of procedures provided for by the FIS Rules, regulations and procedures, but which arises between myself and the FIS and/or the organizer of an event in the FIS calendar, including but not limited to claims for damages of either party against the other arising out of occurrences (acts or omissions) linked with my participation to such an event shall be governed by Swiss law and exclusively settled by arbitration before the Court of Arbitration for Sport ("CAS") in Lausanne in accordance with the CAS rules then in effect.

This Declaration be governed and construed according to Swiss law and to the extent permitted by applicable law shall also be binding on my heirs, successors, beneficiaries, next of kin or assigns who might pursue any legal action in

connection with the same.

I have read and understood the above Athlete's Declaration.

Location

Date

Signature of athlete

For Athletes of minority age (according to national laws):

This is to certify that, as parent/guardian of this participant, I do consent to his/her agreement to be bound by each of the terms and conditions identified above.

Name (Printed) - Parent/Guardian	Date	Relationship	Signature of Parent/Guardian
-------------------------------------	------	--------------	---------------------------------